COMENTARIILE

SAU

EXPLICAREA EPISTOLEI CĂTRĂ TIT.

a celui întru sfinţi Părintelui nostru

IOAN CHRISOSTOM

Arhiepiscopul Constantinopolei

OMILIA I

„Pavel sluga lui Dumnezeu, și apostol al lui Iisus Christos, dupre credința aleșilor lui Dumnezeu, și dupre cunoștința adevărului cea dupre buna credință, întru nădejdea vieței cei veșnice, care-a făgăduit-o nemincinosul Dumnezeu mai 'nainte de anii vecilor, și a arătat în timpii săi cuvântul său prin propoveduirea ce mi s'a încredințat mie, dupre poronca Mântuitorului nostru Dumnezeu, lui Tit prea iubitului fiu, dupre credința cea deobște, char, milă și pace dela Dumnezeu Tatăl, și de la Domnul Iisus Christos Mântuitoriul nostru". (Cap. 1, 1—4).

Acesta a fost unul din tovarășii cei încercați ai lui Pavel, căci nici nu 'i-ar fi încredințat o insulă întreagă, și nici nu i-ar fi poroncit ca să împliniască pe cele de lipsă, dupre cum și zice mai departe: „ca cele ce lipsesc să le îndreptezi" (vers. 5), cum și jude-

cata atâtor episcopi nu i-ar fi încredinţat-o, dacă nu ar fi avut o mare încredere întrânsul. Zic uniia că şi tânăr erà, de oare ce îi scrià „prea iubitului fiu", de şi până acum încă nu este atât de invederat. Mi se pare că şi în Fapt. Apost. se face pomenirea de dânsul [1]). Poate că erà şi Corintean, de nu cumva erà şi vr'un altul cu acest nume. Şi pre Zinà îl cheamă la dânsul, ba voieşte a i se trimite şi Apollò, pe când pe acela nu se vede că-l chiamă, dacă cu adevărat că ar fi fost din Corinth. căci şi înaintea împăratului o mai mare bărbăţie şi virtute a mărturisit, de cât aceştiia. Mi se pare că şi oare-care timp a fost la mijloc, şi că Pavel găsindu-se în linişte a scris această epistolă, fiindcă nu spune nimic despre ispite, şi că într'una întoarce vorba de charul lui Dumnezeu, ca fiind o mângâere suficientă spre virtute pentru cei ce cred. Căci pentru a aflà dânşii de ce bunuri erau vrednici, pentru ce şi de cine s'au apropieat, de ce bunuri se vor învrednicì — şi acestea toate prin char — de sigur că nu erà o mică încurajare.

Se adresază apoi şi către Iudei prin această epistolă. Iară dacă batjocoreşte neamul întreg, tu să nu te minunezi, căci şi cu Galatenii face aceasta, zicând: „O fără de minte Galateni", ceia ce nu purcede dintr'un simţământ batjocoritoriu, ci dintr'un simţământ de dragoste părintească. Dacă apostolul ar fi făcut acestea pentru persoana sa, cu drept cuvânt l-ar fi putut cinevà ţineà de rău, dară când el erà aprins şi înfierbântat pentru propoveduirea evangheliei, apoi aceasta nu o făceà în mod batjocoritoriu. Şi Christos încă de mii de ori erà batjocorit de cărturari şi Farisei, însă nu doară din cauza sa personală, ci pentru că pierdeau pe fie-care zi din supuşii lor. Epistola de faţă este scurtă, şi cu drept cuvânt, căci şi acest fapt este o dovadă de virtutea lui Tit, adecă că n'a avut nevoie de vorbe multe, ci numai de o amintire a acelor învăţate de dânsul. Mi se pare că epistola aceasta este scrisă mai 'nainte de epistola a

[1]) *Notă.* Nicăiri nu se face pomenire de Tit în Fapt. Apost. afară numai dacă acel *Just* de care se vorbeşte în Cap. 18 vers, 7 nu erà însuşi Tit, având poate două nume, dupre cum se şi pare a se înţelege din codicul sirian, unde se vede câte-odată trecut cu numele *Tit-Just*, altă dată *Just-Tit*. Codicul sirian însă nu poate face proba necontrazisă.

doua către Timotheiu, fiind că pe aceea a scris-o pe când se găsà la sfârşitul vieţei, iară pe cea de faţă a scris-o fiind slobod şi ne'npiedecat de nimeni, căci expresiunea: „pentru că în Nicopoli am socotit să iernez“ (Cap, 3, 12) este o dovadă că atunci nu erà în legături, în timp ce când erà în legături, el într'una se numeşte pre sine legatul întru Christos.

Deci, ce spune el? „Pavel sluga lui Dumnezeu, şi apostol al lui Iisus Christos, dupre credinţa aleşilor lui Dumnezeu“. Ai văzut cât de indeferent pune aceste denumiri, câte-odată numindu-se sluga sau robul lui Dumnezeu, iară altădată sluga lui Iisus Christos, ca de pildă aici? — aşà că prin aceasta el nu face nici-o deosebire între Tată şi Fiu. „Dupre credinţa aleşilor lui Dumnezeu, şi dupre cunoştinţa adevărului, cea dupre buna credinţă“ zice: „Dupre credinţa aleşilor lui Dumnezeu“. Că ai crezut sau ai fost crezut? Eu cred că spune aici, că el a fost crezut de aleşii lui Dumnezeu, adecă nu din faptele sale, nici din ostenelile sau din şudorile sale au luat dânşii această demnitate, ci totul s'a petrecut prin graţia celui ce a crezut. După aceia apoi, ca nu cumvà charul, se fie fără vr-o cauză binecuvântată, — căci nici nu atârnă totul de el, fiindcă atunci de ce n'a fost dat şi altora? — a adaos imedieat: „dupre cunoştinţa adevărului cea dupre buna credinţă“. „Din această cunoştinţă a adevărului eu m-am încredinţat, zice, sau mai bine zis chiar şi aceasta am aflat-o din charul său, fiindcă tot el este cauza şi a acestui fapt“. Pentru aceia şi însuşi Christos zice: „Nu voi m'aţi ales pre mine, ci eu v'am ales pre voi“ (Ioan 15, 16), şi chiar fericitul Pavel scriind în altă parte, zice: „atunci voiu cunoaşte, precum şi cunoscut sunt“ (I. Cor. 13, 12) şi iarăşi: „întru care voiu luà (voiu cucerì), întru care sunt şi prins (sunt şi cucerit) de Christos Iisus“ (Filipp 3, 12). Mai întâi am fost conoscuţi, şi după aceia am cunoscut. Mai intâi am fost prinşi sau cuceriţi, şi după aceia am prins sau am cucerit. Mai întâi am fost chemaţi, şi după aceia am ascultat, sau ne-am supus.

Prin expresiunea „dupre credinţa“ el totul atri-

buie lor, «că pentru dânşii, zice, sunt apostol, nu doară că aşi fi vrednic, ci pentru cei aleşi», dupre cum zice şi aiurea: „Toate ale voastre sunt; ori Pavel, ori Apolló, ori Chifà“ (I Cor. 3, 21. 22). „Dupre cunoştinţa adevărului cea dupre buna credinţă“. Căci este şi adevărul lucrurilor însă nu dupre buna credinţă, precum de exemplu: a şti, sau a cunoaşte cele ale agriculturei, a şti cele ale meseriilor, este a cunoaşte cu adevărat, — însă adevărul în cazul ce ne preocupă, este dupre evsevie, sau dupre buna credinţă. Sau că expresiunea aceasta „dupre credinţa“ însamnă, că au crezut ca şi ceilalţi aleşi, carii au şi cunoscut adevărul. Prin urmare cunoştinţa este din credinţă, iară nu din raţionamente omeneşti.

„Intru nădejdea vieţii cei veşnice“. A spus de cea de acum, de cea prin charul lui Dumnezeu, iară aici spune de cea viitoare, şi pune şi premiul pentru care luptându-ne, ne va acordà. Fiindcă am crezut, şi ne-am izbăvit de înşelăciune, apoi el voieşte a ne încununà. Ai văzut cum exordul acestei epistole este plin şi încărcat de binefacerile lui Dumnezeu? Şi întreaga epistolă, cum s'ar zice, este mai ales bazată pe acest adevăr, aţiţind atât pe Tit, cât şi pre ucenicii lui la lupte şi ostenele, fiindcă nimic nu ne poate folosì atât de mult, ca a ne aduce aminte într'una de binefacerile lui Dumnezeu, atât obsteşti, cât şi în parte. Că dacă noi istorisind binefacerile unui prieten, sau auzindu-i vr'un cuvânt înţelept, sau văzându-i vr'o faptă însemnată ne aprindem aşà zicând, apoi cu atât mai mult vom fi mai cu bună voinţă a ascultà, când vedem în câte primejdii am fost căzut, şi din toate ne-a izbăvit Dumnezeu.

„Şi dupre cunoştinţa adevărului“, zice. Numeşte aici adevăr, spre deosebire de tip sau umbră a adevărului, căci de şi chiar şi aceea erà cunoştinţă, şi bună credinţă, totuşi nu a adevărului,—de sigur că nici a minciunei—ci erà numai o preînchipuire, o icoană aşà zicând a adevărului. „Intru nădejdea vieţei veşnice“. Acea cunoştinţă şi bună credinţă erau întru nădejdea vieţei prezente, dupre cum şi zice: „Că cel ce va face acelea, viu va fi întrânsele“ (Rom. 10, 5). Ai văzut cum de la început arată importanţa charului?

Aceia n'au fost aleşi, ci noi, căci de şi se ziceau aleşi, totuşi n'au fost.

„Care a făgăduit-o nemincinosul Dumnezeu mai 'nainte de anii vecilor", adecă nu acum din pocăinţă, ci de la început le-a hotărît a fi. In multe locuri pune el această idee, ca de pildă acolo unde spune: „ales spre evangheliea lui Dumnezeu", şi iarăşi: „că pre carii mai 'nainte i-a cunoscut, mai 'nainte i-a şi hotărît" (Rom. 1, 1. 8, 29), arătând prin aceasta nobleţa noastre, căci nu acum numai, ci chiar de la început ne-a iubit pre noi. „Care a făgăduit-o nemincinosul Dumnezeu" zice. Deci, dacă e nemincinos, nu mai încape îndoeală că vor fi cele ce-au făgăduit, dacă este nemincinos, nu trebuie a ne îndoì, că vor fi chiar şi după moarte. „Care a făgăduit-o nemincinosul Dumnezeu, zice, mai 'nainte de anii vecilor". Chiar şi prin expresiunea „mai 'nainte de anii vecilor" el arată că faptul este vrednic de credinţă. «Nu pentrucă Iudeii n'au venit la credinţă, zice, s'a făcut aşà, ci pentru că de la început a fost hotărît». Căci ascultă: „Şi a arătat în timpii săi", zice. Deci de ce atunci atâta întârzâere? Din cauza îngrijirei lui părinteşti, şi spre a săvârşì la timpul potrivit. „Vreme este a face Domnului", zice Prorocul (Ps. 118, 126), căci expresiunea „în timpii săi" însamnă în timpii cei potriviţi, în timpii cei folositori, cei priincioşi.

„A arătat, zice, în timpii săi cuvântul său prin propoveduirea, care mi s'a încredinţat mie", adecă propoveduirea evangheliei, căci ea (evanghelia), are în sine totul, şi cele prezente, şi cele viitoare, vieaţa, evseviea, credinţa, şi toate la un loc. „Prin propoveduirea", adecă pe faţă, cu tot curajul, şi nu pe ascuns. „Că dupre cum vestitorul unei poronci a cârmuirei propovedueşte în adunare, fiind toţi de faţă, tot aşà, zice, propoveduim şi noi, nimic adăogând de la noi, ci spunând numai cele ce am auzit". Meritul vestitorului este de a spune în totul faptul aşà precum este, iară nu de a adăogà sau de a ciuntì ceva. Deci, dacă trebuie a propoveduì, apoi trebuie a o face aceasta cu curaj,

căci dealtmintrelea nu însamnă a propovedui. De aceía și Christos n'a spus «spuneți deasupra caselor» ci „să propoveduiți deasupra caselor", prezentând astfeliu faptul și de la locul, și de la modul cum se petrece.

„Care mi s'a încredințat mie, dupre poronca Mântuitorului nostru Dumnezeu", zice. Dară atât expresiunea „mi s'a încredințat" cât și „dupre poronca" arată că faptul este demn de crezut, și deci nimeni să nu se necăjească, nimeni să nu steà pe gânduri, nimeni să nu se neliniștească. Că dacă este poroncă, apoi nu sunt eu stăpân, ci îndeplinesc poronca, fiindcă din cele ce trebuie a face, unele atârnă de noi, iară altele nu; pe unele le spune poroncind — care nici nu atârnă de noi —, iară pe altele le spune îndemnându-ne și povățuindu-ne, care depind de noi. De pildă când el spune: „cine va zice fratelui său racà (nebunule), vinovat va fi gheenei focului", (Math. 5, 22), aceasta este poroncă; și iarăși: „De-ți vei aduce darul tău la altar, și acolo îți vei aduce aminte că fratele tău are ceva asupra ta, lasă acolo darul tău, și mergi mai întâi de te 'mpacă cu fratele tău, și atunci viind adă darul tău" (Ibid. 24), unde iarăși este poroncă, și deci cel ce nu o împlinește vinovat este de pedeapsă. Dară când el zice: „De voiești să fii desăvârșit, mergi, vinde-ți averile, și le dă săracilor", sau „cela ce poate cuprinde, cuprindă" (Ibid. 19, 21. 12), nu este poroncă, căci lasă pe auditoriu de a fi stăpân celor spuse, și îi dă dreptul de a alege singur ce trebuie să facă.

Acestea, zic, atârnă de noi, de ale face, sau a nu le face, în timp ce poroncile nu sunt la bună voea noastră, ci sau că trebuie ale împlinì numai decât, sau că cel ce nu le face trebuie a fi pedepsit. Aceasta o și spune Pavel când zice: „că nevoie îmi zace asupră, iară amar mie îmi este, de nu voiu bine-vestì" (I. Cor. 9, 16). Dară voiu spune aceasta mai lămurit, ca astfeliu să fie tuturor invederat. De pildă cel ce are încredințată în sarcina sa stăpânirea bisericei, și este cinstit cu demnitatea episcopală, dacă nu va propoveduì poporului cele ce trebuie a face, nu va fi fără răspun-

dere, în timp ce omul din lume nu are nici o respundere pentru aceasta. Deci, ce spune Pavel? „Dupre poronca Mântuitoriului nostru Dumnezeu“ fac aceasta. Dară tu priveşte cum cele mai dinainte se potrivesc cu ceia ce am spus. Mai sus de pildă a zis: „nemincinosul Dumnezeu“, iară aci spune: „Dupre poronca Mântuitoriului Dumnezeu“. Deci, dacă este Mântuitoriu, apoi de sigur că a poroncit acestea din voinţa lui de a ne mântuì. Aşà dară faptul nu vine din iubirea de stăpânie, ci la mijloc este credinţă, şi poroncă, şi încă a Mântuitoriului nostru Dumnezeu.

„Lui Tit prea iubitului (adevăratului fiu =γνησίῳ τέκνῳ) fiu“, zice. Aşà dară sunt şi fii neadevăraţi, ca de pildă acela despre care zice: „Dacă vr'unul numindu-se frate va fi curvariu, sau lacom, sau slujitoriu idolilor, sau ocărîtoriu, sau beţiv, sau răpitoriu, cu unul ca acesta nici să mâncaţi“ (I. Cor. 5, 11). Iată dară fiu, care nu este adevărat fiu, că de şi este fiu, de oare-ce a primit odată charul, şi s'a renăscut prin botez, totuşi nu este adevărat, de vreme ce s'a arătat nevrednic de tată, fiind că a fugit la un altul tiran. Când e vorba de fiii adevăraţi sau neadevăraţi ai oamenilor din lume, faptul se hotăraşte de mama care a născut în dureri, şi de tată, pe când în cazul de faţă nu este aşà, ci faptul se hotăraşte de voinţa şi buna intenţiune a cuiva. Se poate de pildă ca să fie un fiu adevărat pentru un timp, şi apoi să nu rămână în tot-deauna adevărat, şi se poate ca la început să nu fie adevărat, iară în trecerea timpului să devină adevărat, fiind că acestea nu sunt din necesitate dela natură, ci sunt în puterea liberului arbitru, pentru care şi schimbările sunt necontenite. Onisim erà un fiu adevărat, şi neadevărat — de vreme ce devenise netrebuitoriu —, dară iarăşi a devenit fiu adevărat, în cât Pavel îl numeşte inima sa.

„Lui Tit preà adevăratului fiu, dupre credinţa ceà deobşte“. Dară oare-ce însamnă „dupre credinţa ceà deobşte“? Fiindcă a spus fiu, iară el a luat rolul tatălui, apoi chiar şi această cinste priveşte cum o moderează şi o împuţinează, căci zice imediat:

„dupre credința ceà deobște“, adecă, că «dupre credință, eu nimic nu am mai mult de cât tine, căci credința este comună, și printrînsa eu te-am născut pre tine». Deci, cum de 'l numește pre el fiu? Voiește adecă de a arătà iubirea lui ceà părintească, sau că acest Tit erà cel întâiu ucenic al său în propoveduirea evangheliei, sau că din cauză că a fost luminat de apostol.

De aceia îi numește și fii, și frați; pentru că i-a născut prin aceeași credință, îi numește frați, iară pentru că i-a născut prin ostenelele sale, îi numește fii. Deci prin expresiunea „dupre credința cea deobște“, el lasă a se înțelege frățietatea.

„Char, milă și pace dela Dumnezeu Tatăl, și dela Domnul Iisus Christos mântuitoriul nostru“. Fiind că a fost zis „fiu“, apoi a adaos imedieat „de la Dumnezeu Tatăl“ ca astfeliu să ridice cugetul lui, și să cunoască al cui fiu este el, și că nu numai când zice „credința cea deobște“ a arătat egalitatea lui în cinste cu toți ceilalți, ci și prin expresiunea ce urmează „Dumnezeu tatăl nostru“.

[1]). Privește cum el cele ce a dorit ucenicilor și celor mulți, acelea le-a dorit și dascalului, căci și el are nevoie de astfeliu de ajutoare de sus, ba încă mai mult de cât aceia, de vreme ce are în contră-i o mulțime de dușmănii, și o mulțime de împrejurări ce 'l pot face a se depărtà de Dumnezeu. Cu cât demnitatea este mai înaltă, cu atâta și primejdiile sunt mai mari pentru cel ce este îmbrăcat cu preoțiea. Este deajuns ca un singur succes să ridice pe cinevà de la episcopie la ceriu, cum și un singur păcat să-l prăbușască în gheena. Dară lăsând la o parte multe altele ce se pot petrece pe fiecare zi, de s-ar întâmplà vreodată cuivà, sau pentru prietenie, sau pentru vr-o altă cauză, ca să se arate nevrednic de episcopie, având stăpânirea unei mari cetăți, privește de câtă osândă se face vinovat. Căci dacă el de pildă ar fi necucernic, nu numai de sufletele cele pierdute, ci și de toate cele făcute de aceia va da samă. Cel ce este necucernic ca mirean, cu atât mai mult va fi

[1]). *Partea morală.* Despre dascali cum trebuie a fi, și că trebuie a li se supune ucenicii lor, și a nu-i osândì, de cumvà 'i ar vedeà că caută mai mult liniștea trupească. *(Veron).*

necucernic când va aveà stăpânire bisericească; şi dară e de dorit ca cel cucernic să rămână astfeliu, şi când are vr-o demnitate în cler. Căci atunci şi slava deşartă îl ispiteşte mai mult, şi dragostea de bani, şi obrăzniciea, şi dispreţul, şi batjocurile, şi bărfelele, cum şi altele multe pe care i le înlesnesc aşà zicând autoritatea ce o are.

Deci, dacă cinevà este necucernic de mai înainte, apoi va fi încă şi mai necucernic după ce va aveà vr-o stăpânire în cler. Când unul ca acesta va devenì stăpân, se va face răspunzătoriu de toate cele păcătuite de aceia. Dară dacă cel ce sminteşte pe un om „mai de folos i-ar fi lui, ca să-şi spânzure o peatră de moară de grumazul său, şi să se înece în adâncul mărei“ (Math. 18, 6), apoi cel ce sminteşte atâtea suflete, atâtea cetăţi, şi pe atâţia oameni, barbaţi, femei, copii, cetăţeni, muncitori de pământ, pe toţi cei din aceà cetate, ca şi pre cei de prin alte cetăţi, ce nu va suferì? De ai zice că de trei ori este respunzătoriu, totuşi n-ai spus nimic, — de atâta pedeapsă făcându-se vinovat. Astfeliu că unul ca acesta mai ales are nevoie de charul şi pacea lui Dumnezeu, iară dacă el nu ocârmueşte cu acestea pe popor, toate se pierd, toate se nimicesc, neavând cu el cârma cuvenită. Chiar de ar fi destoinic de ocârmuire, totuşi dacă nu va aveà, zic, aceste cârme,— charul şi pacea lui Dumnezeu, — va scufundà corabiea şi pe cei din ea. Aşà că mie îmi vine a mă mirà de cei ce doresc această greutate. Ticălosule şi nenorocitule om! Nu vezi ce doreşti tu? De ai fi tu cel mai prost şi mai nebăgat în samă, şi de ai aveà mii de păcate, totuşi vei da samă numai de un suflet, şi numai de acesta vei fi respunzătoriu; — dară când te ridici în această demnitate, poţi pricepe de câte capete vei fi respunzătoriu de pedeapsă.

Ascultă pe Pavel care zice: „Ascultaţi pe mai marii voştri şi vă supuneţi lor, că ii privighează pentru sufletele voastre, ca cei ce vor să deà samă“ (Ebrei 13, 17). Aşà dară iubeşti cinstea şi stăpâniea? Şi care este mulţămirea acestei cinste? Eu nu văd nicăiri aceasta, fiindcă nici nu poate cinevà a fi în totul stăpân. Cum şi de ce? Pentru că stă în puterea celor stăpâniţi, de care trebuie să asculte. Şi dacă cinevà ar cercetà lucrul cu amănunţime, apoi ar vedeà

că unul ca acesta nu este stăpân, ci însuşi slujaşte la mii de stăpâni, carii grăiesc şi doresc cele contrare. Ceia ce unul laudă, altul huleşte, ceia ce acesta batjocoreşte, acela admiră. Deci, pe cine trebuie a ascultà? Sclavul cel cumpărat, chiar dacă i-ar poroncì stăpânul cevà contrar, el nu se supără, iară tu, dacă ţi-ar poroncì atâţia stăpâni cele contrare, te-ar supărà, şi dacă poate ai certà pe unul, ai ridicà asupră-ţi gurile tuturor. Apoi aceasta este cinste? spune-mi; aceasta este stăpânie? aceasta este putere? Episcopul a poroncit ca să se strângă bani, şi iată că acela nu voieşte, ba încă nu numai că nu dă nimic, ci ca să se pară că nu o face aceasta din vr-o răutate, învinovăţeşte pe cel ce a poroncit. «Fură, zice, răpeşte, mănâncă cele ale săracilor şi neputincioşilor». Conteneşte cu bârfelele, omule! Până când ai să spui de acestea? Nu voieşti să dai? Nimeni nu te sileşte la aceasta. Şi atunci de ce bârfeşti pre cel ce te sfătuieşte şi te îndeamnă să faci aşà? Dară poate că cinevà a ajuns la nevoie mare, iară episcopul n'a deschis mâna ca să-i deà cevà, fie că nu este în stare de a da, fie că este ocupat cu altele. Nici o scuză, ci iarăşi învinovăţiri mai grele poate ca cele dinainte.

Şi aceasta deci este stăpânie? Şi nici nu se poate apărà, căci şi aceia sunt o parte din inima sa. Căci precum inima când se umflă şi aduce dureri la cap ş în tot trupul, noi nu îndrăznim a ne apărà, şi nici nu o spintecăm cu sabiea, tot aşà şi dintre cei mici dacă se găseşte cinevà astfeliu, de sigur că prin asemenea acuzaţiuni ni provoacă dureri şi nemulţămiri, însă nu îndrăznim a ne apărà — departe unele ca acestea de cugetele noastre părinteşti — ci suntem siliţi a suferì durerile, până ce acela se va vindecà desăvârşit. Robul cel cumpărat cu bani are de făcut o treabă ce i s'a poroncit, şi după ce o sfârşaşte, devine la urmă stăpân pe sine, pe când episcopul este încurcat cu multe, şi multe i se cer chiar peste puterile sale. Dacă nu-l vede cinevà vorbind, mare este murmurul între credincioşi, iară de vorbeşte, iarăşi acuzaţiuni, că este iubitoriu de slavă deşartă. Dacă nu învie morţii «nu este bun de nimic, zice; cutare este evlavios, pe când acesta nu este». Dacă se bucură de o hrană cumpătată, iarăşi acuzaţiuni. «Ar trebuì ca el să-şi înăduşe poftele» zice. De cumvà îl vede cinevà spălându-se sau îmbăindu-se, iarăşi multe acu-

zațiuni, ba uniia zic că el nu trebuie să nu vadă nici soarele. «Apoi, zice, dacă el face ceia ce fac eu; dacă se îmbăiază, dacă mănâncă şi beà, dacă se îmbracă ca mine, dacă se îngrijaşte de casă şi de cei de pe lângă dânsul, de ce să mai steà în fruntea altora?» Are slugi, zice, și de cei cari îngrijesc de el, este purtat de cai; de ce atunci să steà înaintea altora»?

Dară ce? spune-mi; oare nu trebuie a aveà pe cinevà care să-l slujască, ci el să-şi facă focul, să aducă apă, să taie lemne, şi să se ducă în piață? Şi oare aceasta n'ar fi spre necinstea ta? Acei sfinți bărbați — apostolii — nu voiau să impiedice pe cel ce stăruià în propoveduirea evangheliei, nici chiar cu slujba văduvelor, ci credeau că lucrul este nevrednic de dânsul, iară tu voiești ca să-l tragi până şi în trebile slugilor? De ce, când ți se poroncesc acestea, tu nu le împlinești, spune-mi? Oare nu-ți aduce el mai mari slujbe, de cât cele trupeşti, pe care i le-ai aduce tu? De ce nu trimiți sluga ta ca să-l slujască pre el? Christos a spălat picioarele ucenicilor, şi tu dacă ai face oare-care slujbă dascalului tău, ar fi mare lucru? Dară nici tu nu voiești a'l slujì, ba îl împiedici și pre dânsul.

Dară ce? Oare el trebuie să trăiască și să se hrăniască din ceriu? Aceasta n'o voieşte Dumnezeu. «Apoi apostolii, zici tu, aveau de cei liberi cari-i slujau?» Voiești a auzì cum trăiau apostolii? Dânșii făceau călătorii, în care timp bărbați liberi și femei de bun neam își puneau în slujba şi repaosul lor, sufletele și trupurile lor. Ascultă pe fericitul acesta, ce spune îndemnându-i și sfătuindu-i: „Pre uniia ca aceștiia întru cinste să-i aveți, căci pentru lucrul lui Christos până la moarte s-au apropiat, nebăgând samă de vieață, ca să împliniască lipsa voastră a slujbei cei către mine" (Filipp. 2, 29. 30). Ai văzut ce zice? Iară tu nici un cuvânt nu scoți pentru părintele tău, da de cum să-ți iei asupră-ți niște astfeliu de primejdii. «Dară, zici tu, nu trebuie a se îmbăeà». Pentru ce? spune-mi; unde este împiedecat de a face aceasta? — fiindcă nici murdăriea și necurățeniea de pe dânsul nu sunt vr'un lucru bun. Nicăiri nu găsim, că acest lucru ar fi de condamnat, sau de admirat, ci găsim de acelea pe care le-a poroncit episcopului să le aibă: „fără de

prihană, treaz, întreg la minte, cucernic, iubitoriu de străini, învățătoriu, nebețiv". Acestea le pretinde apostolul, acestea pretinde-le și tu stăpânului tău, iară mai departe nimic. Nu ești tu doară mai exact de cât Pavel; sau mai bine zis, mai exact de cât Duhul Sfânt. Dacă este bătăuș, sau bețiv, sau crud și nemilostiv, acuză-l, fiindcă acestea sunt nedemne de episcop; de se dezmiardă, și atunci acuză-l. Iară când el își îngrijaște trupul său, ca să poată a te slujì, când se sirguește ca să-ți poată fi folositoriu, apoi trebuie a'l acuzà pentru acestea? Nu știi că neputințele trupești ne vatămă și pe noi, și biserica în același timp, nu mai puțin ca cele sufletești? Pentru ce oare scrie lui Timotheiu: „De acum nu mai beà apă, ci puțin vin primește pentru stomahul tău" (I. Timoth. 5, 23)? Oare dacă noi izbutim a face binele numai cu sufletul, nu trebuie a mai îngrijì de trup? Ce ne-am mai face atunci? Dară dacă mare este și rolul trupului, cum să nu fie cea mai de pe urmă prostie, de a neglijà de el? Fie de pildă un bărbat cinstit cu episcopiea, căruia i s'a încredințat protecțiunea obștească a bisericei, să fie virtuos întru toate celelalte, și să aibă toate cele ce se cuvin unui doftor sfințit, -- însă este silit de boală, ca să steà veșnic în pat. Ei bine, ce folos va puteà aduce acesta? Ce călătorie ar puteà face? Ce vizite canonice ar puteà săvârșì? Pe cine ar puteà înfruntà? Sau pe cine ar puteà sfătuì?

Acestea le-am spus, ca să cunoașteți că nu trebuie a învinovățì cum s-ar întâmpla, ca să știți că încă mai mult trebuie a aprobà, ca să cunoașteți că dacă cinevà ar dorì această stăpânie, apoi văzând norul acela de acuzațiuni, i se va stinge o asemenea poftă de mărire. Mare primejdie este cu adevărat o asemenea demnitate, care are nevoie de charul lui Dumnezeu, și de pacea ce voi o doriți nouĕ, precum și noi o dorim vouă. Să ne rugăm dară ca noi cu toții dobândind această virtute, să ne învrednicim și de bunurile făgăduite, prin Christos Iisus Domnul nostru, căruia se cuvine slavă în veci. Amin.

OMILIA II

„Pentru aceasta te-am lăsat pre tine în Crit, ca cele ce lipsesc să le îndreptezi, și să așezi prin cetăți preoți, precum eu ți-am poroncit; de este cinevà fără de prihană, bărbati a unei femei, având fii credincioși, nu întru ocară de curvie, sau neascultători" (Cap. 1, 5. 6).

Intreaga vieață a bărbaților vechi erà activă și încărcată de ostenele, pe când a noastră nu este așà, ci încărcată de trândăvie. Aceia știeau că au fost aduși în lumea aceasta ca să lucreze cu chibzuială pământul, în timp ce noi ca și cum am fi aduși aici să mâncăm, să bem și să ne dezmerdăm, așà nu facem nici o vorbă pentru cele duhovnicești, Nu le spun aceasta numai de apostoli, ci și de cei de după dânșii. Privește-i pe toți alergând în toate părțile, și îndeletnicindu-se ca de un lucru oare-care, privește-i cum ii întreaga vieață și-o petreceau în țări străine, neavând cetate pe pământ. Ascultă acum și pe fericitul acesta ce spune:

„Pentru aceasta te-am lăsat pe tine în Crit". Impărțind între dânșii lumea întreagă ca pe o casă, o serveau și se îngrijau, luând unul o parte, altul o altă parte. „Pentru aceasta te-am lăsat pre tine în Crit, zice, ca cele ce lipsesc să le îndreptezi". Până aici el nu-l sfătuește poroncitoriu. „Ca să îndreptezi" zice. Ai văzut suflet curat de ori-ce invidie, totdeauna căutând cele folositoare ucenicilor, fără ca să mai cerceteze cu amănunțime, fie că se făceau printr'însul, fie prin altul? Unde erà primejdie, sau vr-o greutate mare, el însuși fiind de față, îndeplinià lucrul; iară acolo unde erà mai cu samă cinste și vr-o mică osteneală, permiteà ucenicului, — permiteà episcopilor hirotoniile, zic, — și celelalte toate care aveau nevoie de îndreptare, sau de mai multă consolidare, cum ar zice cinevà.

Dară ce zici? spune-mi. Lucrurile tale sunt supuse îndreptărei? Și nu crezi că faptul acesta este înjositoriu și aducându-ți oare-care necinste? «De loc, zice el; căci eu am în vedere numai folosul obștesc, fie că lucrul se

face de mine, fie de altul, puţin mă interesează». Astfeliu trebuie a se găsi dascalul; el să nu caute spre cinstea sa personală, ci să se gândiască la interesul obştesc. „Şi să aşezi zice, prin cetăţi preoţi". Vorbeşte aici de episcopi, dupre cum ni se spune şi aiurea. „Precum eu ţi-am poroncit; de este cinevà fără de prihană". „Prin cetăţi", zice, căci el nu voià ca întreaga insulă să fie încredinţată unuia, ci fie-care să aibă grijă de turma sa, căci numai aşà şi pentru dânsul osteneala erà mai uşoară, în acelaşi timp şi cei stăpâniţi se bucurau de mai multă îngrijire, când dascalul lor nu erà ocupat cu îngrijirea a mai multor biserici, ci se ocupà numai de una singură, şi pe aceea o împodobeà.

„De este cinevà, zice, fără de prihană, bărbat al unei femei, având fii credincioşi, nu întru ocară de curvie, sau neascultători" (Vers. 6). Dară oare de ce pune la mijloc pe un astfeliu de episcop? Voind a închide gura ereticilor cari defăimau căsătoriea, şi ca să arate că faptul acesta nu este pângărit sau spurcat, ci încă este atât de cinstit, în cât că poate cinevà să se ridice chiar şi pe tronul sfânt fiind căsătorit, — în acelaşi timp biciuieşte şi pe cei desfrânaţi, şi nu permite ca să se încredinţeze cuivà o astfeliu de stăpânie cu a doua căsătorie. Căci cel ce nu mai păstrează nici-o dragoste pentru memoria femeii celei dintâi, cum ar puteà fi un sprijinitoriu bun? Ce acuzaţiuni nu vor suferì? Voi ştiţi foarte bine, că de şi după legi nu este împiedecată căsătoriea a doua, totuşi multe ponoase are faptul acesta în sine. De aceia apostolul pune faptul acesta înaintea tuturor, căci el voieşte ca să nu se dea celor stăpâniţi nici un motiv de hulă contra stăpânitoriului. „De este cinevà fără de prihană" zice, adică dacă vieaţa lui este slobodă de ori-ce hulă sau ponos, dacă nimeni nu are a'i aruncà vr-o hulă pentru vieaţa sa. Căci ascultă ce spune Christos: „Că dacă lumina care este întru tine este întuneric, zice, dar întunericul cu cât mai mult" (Math. 6, 23)?

„Având fii credincioşi, zice, nu întru ocară de curvie, sau neascultători". Să ne gândim bine cum el are multă îngrijire şi pentru copii. Că dacă cinevà nu poate fi bun dascal copiilor sei, cum ar puteà

fi al altora? Dacă pre cei ce îi aveà cu sine de la început şi îi hrănià, şi asupra cărora aveà putere atât după legi cât şi după natură, şi nu i-a putut pune în regulă, cum va puteà folosì pe cei din afară de dânsul? Dacă nu ar fi la mijloc trândăviea tatălui, de sigur că n-ar trece cu vederea pe copiii sei, ca să devină rei, asupra cărora de la început el aveà stăpânire şi putere. Nu este cu putinţă ca un copil crescut de la început cu multă îngrijire, să devină rău, căci rălele nu sunt de la natură. Dacă însă cele ale copiilor se pun pe al doilea plan, iară el se ocupă cu strângerea banilor, şi nu tot aceiaşi îngrijire o are şi pentru copii, atunci este nevrednic de episcopie. Căci dacă acolo unde natura l-a silit, el este atât de negligent, sau atât de fără minte, ca să se îngrijască mai mult de bani de cât de copii, cum s'ar puteà ridicà pe tron şi să i se încredinţeze o astfeliu de stăpânie? Dacă el n-a putut poate, atunci i se poate aduce o mare învinovăţire pentru trândăviea lui, iară dacă nu s'a silit, de sigur că mare 'i este hula neîngrijirei sale.

Deci, cel ce nu se îngrijaşte de fiii sei, cum se va îngrijì de cei străini? Şi n-a spus simplu ca să nu fie desfrânat, ci nici chiar bănuială să nu aibă, nici să aibă vr-o idee rea lumea de el. „Că se cuvine episcopului să fie fără de prihană, ca un iconom al lui Dumnezeu, nesemeţ, nemânios, neocărâtoriu, negrabnic a bate“ (Vers. 7). Că cel ce stăpâneşte pe cele dinafară, fiindcă stăpâneşte cu legea şi cu sila, cum s'ar zice, de sigur că nu în toate împrejurările este părtaş cu părerea celor stăpâniţi, în timp ce acel ce stăpâneşte pe oameni cu bună voea lor, şi tot cu bună voea lor supunându-se lui, mulţămită stăpâniei sale, dacă va face lucrul aşà, ca el să se pară că totul face numai după părerea sa, şi nimănui să nu dea samă de ce a făcut, va face ca stăpâniea lui să fie mai mult tiranică de cât populară. „Se cuvine, zice, să fie fără de prihană, ca un iconom al lui Dumnezeu, nesemeţ, nemânios“. Căci cum va puteà sfătuì pe alţii a se stăpânì de aceste patimi, dacă pe dânsul nu se poate stăpânì? Stăpânirea face neplăcut şi greoiu chiar şi pe cel mai blând dintre oameni, punându-l în mii de mânii chiar fără de voea lui, şi dacă nu se va gândì

bine mai dinainte, de sigur că va devenì de nesuferit şi va pierde sau va strică multe din ale stăpâniei.

„Neocărâtoriu, negrabnic a bate“. Aici spune de cel batjocoritoriu. A îndemnà sau a certà, de sigur că ori-cine trebuie a o face, nu însă a batjocorì; căci ce silă este a batjocorì? Spune-mi. Trebuià a'l înspăimântà cu gheena, a'l înfricoşà. a'l mustrà. Cel batjocorit devine încă mai îndrăzneţ, şi mai mult dispreţuieşte pe batjoceritoriu. Nimic nu poate face pe cinevà mai de dispreţuit, ca batjocora, care necinsteşte mai cu samă pe batjocoritoriu, şi nu-l lasă de a fi respectat, dupre cum trebuie a fi. Cuvântul episcopului trebuie a fi încărcat de multă evlavie faţă de cei păcătoşi, a aveà în sine pomenirea judecăţei viitoare, şi curat de ori-ce batjocoră. iară dacă ar fi poate de cei ce împiedecă cele ce trebuie a se face, el e datoriu de a se atinge de fapt cu toată autoritatea. „Negrabnic a bate“, zice. Dascalul este doftor al sufletelor; însă doftorul nu bate pe nimeni, ba încă pe cel bătut şi rănit îl îngrijaşte şi-l vindecă.

„Neagonisitoriu de dobândă urîtă, zice, ci iubitoriu de străini, iubitoriu de bine, întreg la minte, drept, cuvios, înfrânat, ţiindu-se de cuvântul cel credincios al învăţăturei“ (Vers. 8. 9). Ai văzut câtă exactitate a cerut el în fapta bună? „Neagonisitoriu de dobândă urîtă“ zice, arătând prin aceasta marele dispreţ ce trebuie a aveà pentru averi. „Iubitoriu de străini, iubitoriu de bine, întreg la minte, drept, cuvios“, adecă toate ale lui făcându-le pentru folosul altora. „Infrânat“. Aici el nu spune de cel ce posteşte, ci de cel ce stăpâneşte patimele, limba, mânile şi ochii cei neînfrânaţi, căci aceasta este înfrânare, adecă a nu fi atras spre nici-o patimă. „Ţinându-se de cuvântul cel credincios al învăţăturei“. Prin expresiunea „credincios“ de aici, el spune «adevărat», sau cel predat prin credinţă, care nu are nevoie de raţionamente omeneşti, nici de întrebări, şi respunsuri. „Ţinându-se“ adecă îngrijindu-se, făcând acest lucru. Şi ce va să fie, dacă cinevà este fără experienţă în cuvintele celor deafară (profani)? De aceea a şi zis el: „De cuvântul cel credincios al învă-

țăturei, ca puternic să fie, și a îndemnà cu învățătura ceà sănătoasă, și pre cei ce grăiesc împotrivă a-i certa". (Vers. 9). Astfeliu că nu este nevoie de vorbe pompoase, ci ieșite din minte sănătoasă, şi din experienţa din sfintele scripturi, şi din puterea cugetărilor. Nu vezi pe Pavel îndreptând lumea întreagă, și făcând mai mari lucruri de cât Platon, și de cât toți ceilalți? «Prin semne şi minuni» zici tu. Nu numai prin semne, căci dacă vei cetì Faptele Apostolilor, vei vedeà că în multe împrejurări îl vei găsì stăpânind auditoriul şi prin învăţătură mai înainte de semne și minuni, adecă făcând într'una uz de învăţătură.

„Drept" zice, așà că acesta este om, adecă cel drept. „Ca puternic să fie și a îndemnà cu învățătura ceà sănătoasă", adecă spre apărarea celor de pe lângă dânsul, spre resturnarea dușmanilor. „Și pre cei ce grăiesc împotrivă a-i certà", căci dacă aceasta lipsește, totul se restoarnă pe dos. Cel ce nu știe a se luptà cu dușmanii, și a robì ori-ce cuget ascultărei lui Christos, cum și a curăţì raţionamentele cuivà; cel ce nu știe ceeace trebuie a şti, ca să poată împrăștieà credința și învăţătura ceà adevărată, departe să steà de tronul episcopal. Toate celelalte le-ar puteà găsì cinevà şi printre cei stăpâniţi, ca de pildă: fără de prihană, având fii supuşi, primitoriu de străini, drept, cuvios, — dară ceea ce caracteriză mai cu samă pe dascal, aceasta este de a puteà să înveţe pe cinevà cuvântul adevărului. pentru care astăzi nu este nici-o îngrijire [1]).

„Că sunt mulți nesupuși, grăitori îndeșert, și amăgitori, mai cu samă cei dintru tăierea împrejur, cărora trebuie a le astupà gura". (Vers. 10—11). Ai văzut cum sunt aceștiia? Dânşii nu voiesc a fi stăpâniţi, ci a stăpânì, căci aceasta lasă a se înțelege. Când tu nu poți convinge pe uniia ca aceștiia, apoi nici să le poroncești, ci închide-le gura, spre folosul altora. Deci, care este folosul, dacă dânșii sunt nesupuși?

---

[1]) *Notă*. Iată că acuzațiunile ce dese-ori se aduc și astăzi clerului, că nu propoveduiește cuvântul adevărului, se aduceau și pe timpul Sf. Chrisostom. De sigur că Sf. Chrisostom doreà ca toți fără excepțiune să poată predicà, însă aceasta a fost și este imposibil.

Şi de ce mai trebuie a le închide gura? „Cari răzvrătesc, zice, toate casele, învăţând cele ce nu se cade, pentru dobânda ceà urîtă“. Dacă el a primit rolul învăţătoriului, însă nu este destoinic de a se luptà cu aceia, şi nici de a le inchide gura, va deveni cauza vătămărei celor pierduţi. Că dacă cinevà sfătuieşte zicând: „Nu cercà să fii judecătoriu, ca nu cumvà să nu poţi ridicà nedreptatea“ (Sirah 7, 6), apoi cu atât mai mult ar puteà zice: «Nu cereà să fii dascal, de cumvà eşti departe de această demnitate, ci chiar tras cu sila, tu să fugi». Ai văzut cum pretutindeni iubirea de întâetate, dobânda ceà urîtă, şi nesupunerea sunt cauza tuturor acestor răle? „Invăţând, zice, cele ce nu se cade, pentru dobânda ceà urîtă“.

[1]) Nimic nu este, care să nu fie vătămat de aceste patimi, ci precum vânturile cele sălbatece când cad pe marea liniştită, o rescolesc până la fund, în cât că şi năsipul îl amestecă cu valurile, tot aşà şi aceste patimi, întrând în sufletul omului, toate le restoarnă pe dos, şi betejesc agerimea minţei, — şi mai cu samă maniea sau nebuniea după slavă. A dispreţuì banii este uşor pentru cel ce voieşte, dară a dispreţuì cinstea, celor mulţi se cere mult năcaz, multă filosofie, un suflet îngeresc, care să se atingă chiar de însăşi porţile ceriului. Nici-o patimă nu este atât de tiranică ca aceasta, care să stăpâniască preste tot locul, — poate că mai mult, sau mai puţin — însă preste tot locul.

Deci, cum am puteà oare ca să o biruim, dacă nu cu totul, cel puţin dintr'o parte? Dacă căutăm spre ceriu, dacă avem pe Dumnezeu înaintea ochilor, dacă avem o mai mare idee de cele cereşti, de cât de cele pământeşti. Gândeşte-te singur; când tu doreşti slavă, şi după ce te-ai bucurat de ea, vezi-i sfârşitul, şi nu vei aflà nimic. Gândeşte-te câtă pagubă pricinuieşte acest păcat, de câte bunuri lipseşte pe cinevà, căci ostenelele şi primejdiile le va suferì, în timp ce de roduri şi de premii va fi lipsit. Gândeşte-te că cei mai mulţi sunt răi, şi deci dispreţueşte slava lor. Gândeşte-te ce este fie-care în

---

[1]) *Partea morală.* Nu trebuie a dorì slava oamenilor, şi că cel ce este cucerit de această dragoste, cade din slava lui Dumnezeu, şi este mai rob de cât toţi robii. *(Veron).*

parte, şi vei vedeà că faptul acesta este încărcat de ridicol, veì vedeà că este mai mult necinste de cât slavă, iară după toate acestea ridică-ţi cugetul la priveliştea ceà de sus. Când făcând vr'un bine te gândeşti poate că trebuie a arătà aceasta şi oamenilor, şi cauţi privitori ai lucrului şi ai năcazului, închipui-ţi că Dumnezeu vede, şi atunci ţi se va stinge toată pofta. Ridică-te de la pământ spre priveliştea ceà din ceriuri. Oamenii chiar dacă laudă pentru moment, totuşi mai pe urmă hulesc, invidiează şi ceartă, în timp ce cu Dumnezeu nu se petrec lucrurile aşà, ci el se bucură lăudând succesele noastre.

Ai vorbit poate bine, şi te-ai bucurat de aplauze? Şi care 'ţi este folosul? De cumvà s'au folosit cei ce au aplaudat, de cumva s'au prefăcut şi au devenit mai buni, depărtându-se de rălele de dinainte, cu adevărat că trebuie a te bucurà, însă nu pentru laudele şi aplauzele ce ai căpătat, ci pentru prefacerea cea minunată şi plăcută. Iară dacă dânşii îşi petrec timpul aplaudând, făcând vuet şi lăudând într'una, iară din aceste aplauze nu scot nici un folos, trebuie mai mult a te mâhnì, căci acestea sunt spre judecata şi osânda lor.

Poate că te bucuri de slavă pentru evlaviea ce o ai? Dacă cu adevărat eşti evlavios şi nu ştii în sine-ţi nimic rău, trebuie a te bucurà, nu pentru că lumea te crede aşà, ci pentru că eşti evlavios; iară dacă poate nu eşti evlavios, şi totuşi pofteşti slava celor mulţi, gândeşte-te că nu aceştiia ne vor judecà pre noi în acea zi, ci acel ce cunoaşte cu exactitate cele ascunse. Iară dacă tu ştii păcatele tale, şi totuşi eşti crezut de toţi ca curat, apoi pentru aceasta nu numai că nu trebuie a te bucurà, ci încă a te întristà şi a suspinà cu amar, gândindu-te într'una la acea zi, când toate se vor descoperì, când cele ascunse ale întunericului se vor da la lumină.

Poate că te bucuri de cinste? Respinge-o, ştiind bine că aceasta te face datornic. Nimeni nu 'ţi dă cinste? Pentru aceasta încă trebuie a te bucurà, căci Dumnezeu nu 'ţi va pune înainte şi acest păcat pe lângă celelalte, că te-ai bucurat de cinste. Sau poate nu vezi, că Dumnezeu pe lângă celelalte binefaceri, şi aceasta o spune prin Prorocul: „Şi am luat din fiii voştri, cari să fie Proroci, şi din tinerii voştri spre sfinţenie“.

(Amos 2, 11)? Măcar cu atâta te vei folosì, că nu vei fi respunzătoriu de mai mare pedeapsă. Că cel ce nu este cinstit în vieaţa aceasta, ba este încă dispreţuit, şi nu se bucură nici de o consideraţie, ba încă este şi batjocorit, dacă nu altceva, cel puţin cu aceasta se va folosi, adecă că nu va fi respunzătoriu pentru că a fost cinstit de cei deopotrivă cu el. Dară apoi şi altele multe câştigă: se umileşte, nu cugetă nici odată lucruri mari de dânsul, ba nici nu voieşte, şi mai mult încă este cu băgare de samă la sine însuşi. Cel ce se bucură de multă cinste, pe lângă multele datorii ce le are, cade şi în uşurinţă, şi în slavă deşartă, şi la urmă devine robul oamenilor, după care stăpâniea aceasta sporindu-se tot mai mult, este silit a face multe, pe care poate nu le voieşte.

Deci, iubiţilor, ştiind că este mult mai bine pentru noi de a nu umblà după slavă şi cinste, nici să le căutăm, ci chiar dacă ni se dau, să le respingem, să le aruncăm de la noi, şi să înăbuşim pofta aceasta. Acestea sunt spuse atât cătră stăpânitori, cât şi cătră cei stăpâniţi. Tot sufletul care pofteşte cinste şi slavă, nu va vedeà împărăţiea cerurilor. Nu este acesta cuvântul meu, şi nici că le grăiesc de la mine aceste vorbe, ci ale Sfântului Duh. Nu o vor vedeà, zic, chiar fapte bune de ar aveà uniia ca aceştiia. „Işi vor luà, zice, plata lor". (Math. 6, 5). Deci cel ce îşi ia plata sa, cum va vedeà împărăţiea cerurilor? Eu nu împiedec pe cineva de a umblà după slavă, însă voiesc a căutà slava cea adevărată de la Dumnezeu. „A căruia laudă, zice, nu este de la oameni, ci de la Dumnezeu". (Rom. 2, 29). Să fim evlavioşi în ascuns, iară nu umflaţi de trufie multă, de minciună şi ipocrizie. Să aruncăm de la noi pielea oii cu care suntem îmbrăcaţi, şi mai cu samă să devenim oi.

Nimic nu este mai vrednic de dispreţuit, ca slava de la oameni. Căci spune-mi te rog: dacă ai vedeà o droae de copii mici, copii de ţâţă zic, oare ai poftì slava lor? Tot aşà te găseşti şi faţă de toţi oamenii, fiind vorba de slavă. De aceia se şi numeşte faptul acesta chenodoxie, sau slavă deşartă. Nu vezi măştile pe care le pun cei de pe scena theatrului? Nu vezi cum unele sunt frumoase, altele strălucite şi fabricate cu cea mai de pe urmă exactitate a frumuseţei? Poţi să'mi arăţi o

astfeliu de faţă în realitate? De loc. Oare te-ai îndrăgostit de ele? Nu, de sigur. Şi de ce? Pentru că sunt seci şi lipsite de valoarea intrânsecă; imitează frumuseţa, dară nu este înseşi frumuseţa.

Tot aşà şi slava este seacă, imitează slava, dară nu este înseşi slava. Aceea remâne slavă, care este naturală, care este intrânsecă, iară aceasta dinafarnică de multeori ascunde sluţeniea cea mai greţoasă; o ascunde înaintea oamenilor şi numai până seara, iară după ce theatrul se sfârşaşte, şi măştile se scot, fiecare se vede, precum este în fiinţă.

Deci, să nu întrebuinţăm adevărul, întocmai ca pe scenă, şi în mod falş. Căci spune-mi: ce bine poate fi ca cinevà să fie privit cu admiraţiune de cei mulţi? Aceasta este chenodoxie, sau slavă deşartă, şi nimic alta, fiindcă după ce te duci în casă şi remâi singur, totul s'a împrăştiat. Te-ai dus în piaţă, şi ai atras asupră-ţi privirile tuturor celor de faţă? Şi ce poate fi mai mult? Nimic, totul s'a stins şi s'a împrăştieat ca fumul. Deci, astfeliu vedem noi pe cele ce nu fiinţează? Dară câtă prostie, şi câtă dobitocie nu este aici! Numai spre un lucru să avem privirea aţintită, aceia adecă cum să facem ca Dumnezeu să ne laude.

Dacă avem în vedere aceasta, nici-odată nu vom căutà laudele oamenilor, ci chiar de le-am aveà, le vom dispreţuì, le vom respinge, ne vom bate joc de ele; ca şi cum iubind aurul, am luà în schimb ţerină, aşà ne vom găsì în faţa lor. Cutare nu te laudă; cu nimic nu te-a folosit, dară chiar de te-ar grăì de rău, cu nimic nu te va vătămà. Fiind vorba de Dumnezeu însă, amândouă acestea au în sine oarecare câştig şi pagubă, — în timp ce cele de la oameni toate sunt deşarte. Şi prin aceasta noi ne egalăm cu Dumnezeu, căci nici el nu are nevoie de slava de la oameni. „Slavă de la oameni nu iau". (Ioan 5, 41) zice. Puţin lucru este acesta? Spune-mi. Când tu nu voieşti a dispreţuì slava, zi în sine-ţi că «mă fac egal cu Dumnezeu dispreţuind slava», şi de 'ndată o vei dispreţuì. Căci nu este omul rob slavei, de nu cumvà poate este rob al tuturor, şi mai rob de cât toţi robii. Nu poroncim noi lucruri de acestea robilor noştri, dupre cum slava deşartă poronceşte celor cuceriţi de dânsa, lucruri de acestea, zic, uricioase, şi încărcate de necinste, şi de a le grăì, cum şi de a le face.

Ba chiar dacă vede pe cinevà supus şi ascultătoriu, atunci încă mai mult întinde şi ea poroncile.

Să fugim, vă rog, de robiea aceasta. Cum am puteà fugì ? Dacă vom filosofà asupra celor de aici, dacă ne convingem că cele prezente sunt vis şi umbră, şi nimic alta, atunci cu uşurinţă vom încunjurà o asemenea slavă, şi după aceia nu vom puteà fi cuceriţi nici de cele mici, şi nici de cele mari. Iară dacă nu dispreţuim pe cele mici, cu uşurinţă vom căděà şi în cele mari. De departe deci, să astupăm izvoarele acestui păcat, care sunt: lipsa de minte şi lipsa de umilinţă, pe care să ne silim a le câştigà. Şi când noi vom aveà o cugetare înaltă, vom puteà dispreţuì şi cinstea de la cei mulţi, în acelaşi timp ne vom ridicà cu mintea la ceriu, şi ne vom învrednicì de bunurile de acolo. Cărora fie ca cu toţii să ne învrednicim prin Christos Iisus Domnul nostru, căruia împreună cu Tatăl şi cu Sf. Duh se cade slava, stăpânirea şi cinstea, acum şi pururea, şi în vecii vecilor. Amin.

OMILIA III

„Zis-a oare-care dintre dânşii proroc al lor: Critenii tot-deauna mincinoşi, hiare răle, pântece leneşe. Mărturiea aceasta adevărată este. Pentru care pricină ceartă-i pre dânsii aspru, ca să fie sănătoşi în credinţă, neluând aminte la basmele ebreeşti, şi la poroncile oamenilor care se întorc de la adevăr". (Cap. 1, 12—14).

Multe întrebări se pot face aici. Mai întâi cine anume a grăit; al doilea de ce oare Pavel a făcut uz de această zicere cu ocazia de faţă şi pe socoteala Critenilor, şi al treilea că a pus înainte această mărturie, nefiind nici dreaptă măcar. Deci, haide să mai adaogem şi altele, şi astfeliu să putem da deslegarea principală. Căci când Pavel discută cu Atheneii, printre cele vorbite li-a zis: „Necunoscutului Dumnezeu" şi iarăşi „Că întru dânsul viem, şi ne mişcăm, şi suntem,

precum și oare-carii din poeții voștri au zis“ (Fapt. 16, 23. 28). Cine este cel ce a zis acestea, și când anume? Iată ce este necesar a o spune vouă. Chestiunea stă așà: Critenii au la dânșii mormântul lui Zevs, sau Jupiter, pe care stà această inscripție: «Aici se odihnește Zàn, pe care îl numesc Zevs, sau Jupiter». Poetul (Epimenide) însă zice: «Că și mormânt, o! împărate, ți-au făcut ție Critenii, tu însă nu mori, căci ești pururea».

Deci, dacă mărturiea aceasta este adevărată, privește câtă primejdie. Dacă prorocul a spus adevărul, că dânșii au mințit când au zis că Zevs a murit, dupre cum spune apostolul, mare este primejdiea. Luați sama, iubiților, cu cea mai mare atențiune. Prorocul a spus că Critenii mințesc spunând că Zevs a murit, iară mărturiea lui a adeverit-o apostolul. «Prin urmare, zici tu, dupre apostol Zevs este nemuritoriu, zicând: „Mărturiea această este adevărată“. Deci ce este aïci, și cum se poate deslegà enigma? Apostolul n-a spus aceasta, ci mărturiea a luat-o la întâmplare și fără vre-o falșitate față de năravul lor de a minți. Că de ce el n-a adaos: «Că și mormânt, o! împărate, ți-au făcut ție Critenii»? Nu Pavel însă le-a spus vorbele acestea, ci cum că bine a zis cutare, că Critenii sunt mincinoși. Deci, de unde ne putem noi întărì în convingere că Zevs nu este Dumnezeu? Este cu putință de sigur de a aflà aceasta și de aiurea, căci nu trebuie de a aduce mărturii de la Criteni pentru a dovedì. Dealtmintrelea apostolul nu a spus că dânșii mințesc în aceasta, de și poate că și aici mințau, de vreme ce credeau și pe alții de dumnezei, și de aceia a și zis că Critenii sunt mincinoși. Ceia ce se întreabă însă este, că de ce apostolul aduce mărturii de la Elini? Pentru că mai ales cu aceștiia îi putem rușinà pre dânșii, când scoatem acuzațiunele de la dânșii chiar, când tocmai pre cei crezuți de dânșii minunați, îi punem înainte ca acuzatori ai lor.

De aceia și cu altă ocazie face uz de aceasta zicând: „Necunoscutului Dumnezeu“. Căci Athenienii—fiindcă nu de la început primise pe toți zeii, ci în timpuri, ca de pildă pe zeii Ipervoreilor [1]), pe zeii lui Pan [2]), pe zeii cei mici, ca misteriile cele mari, sau cele mici,—

[1]) *Notă.* Popoare de la Nord, sau de la Polul Nordic.
[2]) *Notă.* Zeul păstorilor, fiu al lui Mercur și al Penelopei.

gândindu-se că poate pe lângă aceste zeităţi mai este şi alt Dumnezeu, necunoscut de dânşii, apoi ca şi aceia să fie consfinţiţi şi bine primiţi, scrieau pe templu: „Necunoscutului Dumnezeu", arătând pare-că prin aceste cuvinte, că este ridicat templul şi în cinstea altui zeu necunoscut lor. Deci, li-a zis lor «că pre carele necunoscându-l voi îl cinstiţi, pre acesta îl vestesc vouă». Insă expresiunea „că al lui neam suntem" este zisă pentru Zevs. «Pline sunt uliţele, pline încă şi mările de Zevs», după care imedieat adaoge: „Că al lui neam suntem". Dară aceste expresiuni sunt ale lui Arat. [1])

Deci, cum cele spuse pentru Zevs Pavel le-a atribuit Dumnezeului tuturor? Nu cele spuse pentru Zevs le-a atribuit lui Dumnezeu, ci cele cuvenite lui Dumnezeu, iară nici de cum cele ce principalmente ale lui Zevs sunt atribuite lui Dumnezeu, fiindcă chiar numele Dumnezeu (Θεός) este numai al seu, şi pe nedreptul se dă şi idolilor. Dară de unde trebuià să li vorbească lor? De la Proroci? De sigur însă că n-ar fi crezut, fiindcă şi Iudeilor nu le grăieşte nimic din evanghelie, ci de la Proroci. De aceia şi zice el: „Făcutu-m-am Iudeilor ca un Iudeu,... celor fără de lege, ca un fără de lege, celor de sub lege, ca un supus legei" (I. Cor. 9, 20. 21). Aceasta şi Dumnezeu o face, ca de pildă pe Magi, pe cari nu prin Ingeri 'i-a atras, nici prin Proroci, nici prin apostoli sau evanghelişti, ci prin steà, fiindcă cu acest meşteşug se îndeletniciau, şi deci prin aceasta i-a atras. Şi iarăşi fiind vorba de boi pentru purtarea sicriului Domnului, că «dacă vor merge pe această cale, va fi mâna lui Dumnezeu preste dânşii», dupre cum au spus vrăjitorii şi descântătorii [2]). Aşà dară spun adevărul vrăjitorii? Să nu fie! ci îi ceartă pe Iudei şi-i biciueşte tocmai cu de ale celor dintre dânşii. Şi iarăşi cele petrecute cu ceea ce aveà duh pitonicesc. De ce oare a închis gura demonului, grăind către Pavel şi zicând: „aceşti oameni robii lui Dumnezeu ce-

---

[1]) *Notă.* Un poet din Ciliciea, care a scris pe la anul 270, a. Chr. poema astronomică, ce se păstrează în 2 cărţi, din care una întitulată φαινόμενα iară cealaltă Διοσημεῖαι. (A se vedeà Lexicon Ioanide, tom. 2, dicţionar de nume proprii, pag. 49).

[2]) *Notă.* A se vedeà Cap. 6, din cartea I a Impăraţilor

lui de sus sunt, cari vestesc vouă calea mântuirei“ (Fapt. 16, 17)? De ce oare și Christos împiedecă pe demoni de a grăì? Cu drept cuvânt o face, căci și minunile se făceau mai ’nainte, și nu mai erà acum aceà steà ce a fost condus pe Magi, ci însuși el propoveduià, și demonii nu mai erau cinstiți. Nu erà idolul care grăià, ca astfeliu să fie împiedecat. Chiar și pe Balaam l-a lăsat să binecuvinteze, și nu l-a împiedecat. Astfeliu dară el pretutindeni face pogorământ în raportul său cu omul. Și de ce te minunezi? Insuși el lasă ca să se ridice credinți răle și nedemne despre dânsul, ca de pildă, că mai ’nainte erà trup, că a fost văzut de lume, drept care zice că: „Duh este Dumnezeu“ (Ioan 4, 24).

Și iarași îl vedem că se bucură de jertfe, ceia ce este străin de dânsul, și grăiește cuvinte de acelea care nu se potrivesc cu dânsul, și multe altele de acestea. Că el nicăiri nu are în vedere demnitatea sa, ci pretutindeni folosul nostru. Dacă tatăl nu are în vedere demnitatea sa, ci se alintă cu copiii în vorbe, și numește mâncarea, și bucatele, și băutura nu cu numele lor Elenice, ci cu niște cuvinte copilărești și barbare, apoi cu atât mai mult Dumnezeu. Ba încă cu oare-care concesie ià în derâdere zicând: „’Și-au schimbat păgânii dumnezeii lor“ (Ierem. 2, 11), și în fine pretutindeni cele din Sf. Scripturi sunt concesiuni, sau îngăduinți, atât în cuvinte, cât și în fapte. „Pentru care pricină, zice, ceartă-i pre dânșii aspru, ca să fie sănătoși în credință“ (Vers. 13). «De aceia, zice, ceartă-i, căci au obiceiuri urîte, și desfrânate, și în fine mii de răle au aceștiia. Când ii mințesc cu ușurință, când sunt vicleni, mâncăcioși și leneși, trebuie ca cuvântul să’ți fie aspru și biciuitoriu, căci blândeța nu-l poate atrage pe unul ca acesta. „Ceartă-i“ zice. Aici el nu spune de cei străini, ci de cei de un neam și de o credință. „Aspru“ adecă să-i faci rana cât de adâncă. Nu cu toții trebuie a ne purtà la feliu, ci varieat și în multe feluri, potrivit cu împrejurările. Aici el nu sfătuiește nicăiri, ci numai poroncește, căci dupre cum pre cel de bun neam și blând l-ai pierde înfruntându-l și lovindu-l, tot așà și când ai lingușì pe unul ce are nevoie de asprime, ’l-ai conrupe, și nu l-ai lăsà ca să se ridice.

nu sunt precum se cred, vorbesc de peşte şi de toate celelalte de acest feliu, aşà că toate sunt spurcate. Dară apostolul n'a zis aşà, însă ce? „Li s'a spurcat lor şi mintea şi ştiinţa (conştiinţa)“ zice, aşà, că totul a a întors asupra lor. «Nimic nu este necurat, zice, ci dânşii sunt astfeliu, şi mintea şi conştiinţa lor. Dintre lucrurile din lume nimic nu este necurat — căci sunt lucrurile lui Dumnezeu — ci numai intenţiunea cea rea este necurată.

„Mărturisesc ii că pre Dumnezeu îl ştiu, iară cu faptele îl tăgăduiesc, urîţi fiind şi nesupuşi, şi spre tot lucrul bun netrebnici“ (Vers. 16). Aceasta este necurăţie, aceştia sunt necuraţi. „Iară tu grăieşte cele ce se cuvin învăţăturei cei sănătoase“ (Cap. 2, 1), adecă «să nu cumvà să taci cevà din acestea. Chiar de nu ar primì, tu însă fă cele ce se cuvine a face, chiar dacă nu se conving; tu însă îndeamnă şi sfătueşte». Căci şi cei nebuni cred că nimic nu stă pe loc, dară acestea se petrec nu din cauza lucrurilor văzute, ci din cauza ochilor cari văd, fiindcă aflându-se nestatornici şi întunecaţi, cred că pământul se învârteşte cu dânşii, dară nu se învârteşte, ci stă nemişcat. Astfeliu că numai bănueala este patima lor, iară nu că ar fi vr-o patimă în realitate. Tot aşà şi în cazul de faţă; adecă, când sufletul este necurat, pe toate le crede necurate. Prin urmare nu în a observà curăţăniea stă adevărata curăţănie, ci în a îndrăznì totul, căci cel curat dela natură pe toate le îndrăzneşte, iară cei necuraţi la nimic nu îndrăznesc. Aceasta se poate spune şi lui Marcion.

Ai văzut că dovada curăţăniei este în a se găsì cinevà mai pre sus de ori-ce necurăţănie, şi că a nu se atinge de nimic este dovadă de necurăţănie? Tot aşà se poate zice şi despre Dumnezeu: că a luat trup, aceasta este dovada curăţăniei, iară dacă temându-se nu ar fi luat, erà dovada necurăţăniei. Cel ce nu mănâncă pe cele crezute ca necurate, acesta este necurat şi bolnav, pe când cel ce mănâncă nu este.

Deci pe uniia ca aceştiia să nu-i numim curaţi, căci tocmai dânşii sunt necuraţi, în timp ce acel care pe toate le îndrăzneşte este curat. O astfeliu de băgare de samă trebuie a aveà şi pentru cei necuraţi cu sufletul.

Aceea este necurățănie, pe când aceasta este curățănie. Fiindcă și cei ce au gura stricată, cred că bucatele ce li se dau spre mâncare sunt necurate, dară aceasta vine de la patima ce o au. Deci ce? Trebuie negreșit de a aveà cea mai mare băgare de samă la natura celor curate și necurate.

[1]) Deci, iubiților, ce este necurat? Păcatul, răutatea, lăcomiea, vicleniea. „Spălați-vă, zice, curățiți-vă, ștergeți-vă răutățile din sufletele voastre" (Isaia 1, 16), și iarăși „Inimă curată zidește întru mine Dumnezeule" (Ps. 50, 12), și iarăși: „Ieșiți din mijlocul lor și vă osebiți, zice, și de necurățenie să nu vă atingeți" (Isaia 52, 11), fiindcă și observările acelea erau simbole ale curățăniei. „De mort, zice, să nu te atingi" (Num. 19, 16), căci așà este păcatul: mort și împuțit. «Leprosul, zice, este necurat». Dară și păcatul este varieat și de multe feluri. Cum că aceasta lasă a se înțelege, este învederat din cele ce urmează. Dacă lepra este într'una și preste tot trupul, acela este curat, iară dacă este numai pe o parte a trupului, acela este necurat. Ai văzut că vcrieațiea și prefacerea este necurățiea? Și iarăși, cel ce sufere de gonorie (scurgerea seminței) este necurat. Dară tu gândește-te la cel bolnav de această boală cu sufletul, la cel ce aruncă semințele sufletului. Cel netăiat împrejur iarăși este necurat.

Ai văzut cum acestea nu sunt aligorii, ci tipi sau închipuiri? Cel ce lucrează Sâmbăta, adecă, cel ce nu este pentru tot-deauna consfințit lui Dumnezeu, este bătut cu pietre, zice, este nimicit. Să vedem acum câte feluri de necurățănii sunt. Femeia lehuză, zice, este necurată. Dară oare de ce? Spune-mi. Oare nu Dumnezeu a făcut sământa și nașterea? Dece dară femeia lehuză este necurată, dacă nu cumva dă a se înțelege aici altcevà? Așà dară ce este aici? Dumnezeu a sădit în om evlaviea, și de aceia sufletul său a fost îndepărtat de curvie. Dacă ceea ce a născut este necurată, apoi cu atât mai mult ceea ce curvește. Dacă cel ce se apropie de femeia sa nu este atât de curat, cu atât mai

[1]) *Partea morală.* Nimic alta nu este necurat, fără numai păcatul, lăcomiea, și cele la feliu, pe când cele părute ca necurate, numai cu numele sunt așà, nu însă și în realitate. *(Veron).*

mult cel ce se apropie de una străină. Dacă cel ce a luat parte la înmormântarea cuiva este necurat, zice, apoi cu atât mai mult este necurat cel ce a luat parte la omor şi răsboiu. Şi în fine ar puteà găsì cinevà multe feluri de necurăţănii, dacă ar voì să le adune pe toate, însă nu aceasta o căutăm noi acum, ci totul se rezumă la sufletul nostru. Fiindcă cele trupeşti sunt mai aproape de noi, de aceia şi apostolul de la acestea sfătueşte pe auditoriu, însă nu acum, căci nu trebuià a sta pe lângă tipuri, şi nici să stăruiască în umbre, ci să facă uz de adevăr, şi de acesta să se intereseze mai deaproape.

„Necurat este păcatul, şi deci de dânsul să fugim. Că de te vei apropieà de el, zice, te va muşcà“ (Sirah. 21, 2). Nimic nu este mai necurat ca lăcomiea. Şi de unde se învederează aceasta? Din înse'şi împrejurările ce o însoţesc. Căci ce nu spurcă? Mânile, sufletul, şi chiar casa în care sunt puse cele răpite.

Nu numai curvariul este necurat, ci şi alţii mulţi, şi prea curvariul. Necurat este şi acesta ca şi acela, nu atâta pentru împreunare — fiindcă tot pentru acest cuvânt este necurat şi cel ce se împreună cu propriea sa femeie — ci pentru nedreptatea şi lăcomiea lui, căci a obijduit pe fratele său în cele trebuitoare. Ai văzut dară că răutatea este necurată? Cel ce aveà două femei, nu erà necurat, şi chiar David care aveà mai multe femei nu erà necurat; dară când a avut pe una contra legei, a fost necurat. De ce oare? Fiindcă a nedreptăţit, fiindcă s'a lăcomit. Chiar şi curvarul nu pentru aceia este necurat, fiindcă s'a împreunat, ci pentru feliul cum el nedreptăţeşte pe femei. Dară şi bărbaţii se nedreptăţesc unii pe alţii având pe o femeie comună, şi răstoarnă chiar şi legile naturei, fiindcă a unuia singur trebuià a fi aceà femeie. „Bărbat şi femeie, zice, i-au făcut pre ii“, şi iarăşi: „Şi vor fi doi un trup“ (Facere 1, 27. 2, 24), adecă nu mai mulţi, ci „doi un trup“. Deci şi aici se vede nedreptatea, şi de aceia faptul este rău şi necurat. Mâniea iarăşi când trece peste hotarele sale, face necurat pe om, nu pentru mânie, ci pentru modul în care se produce. „Cel ce se mânie asupra fratelui său îndeşert“ (Matheiu 5, 22) zice, vinovat va fi judecăţei, aşà că pretutindeni

tot cel ce doreşte mai mult, este necurat, fiindcă aceasta se zămisleşte din lăcomie şi nesaţiu.

Să privighem dară, vă rog, şi să devenim curaţi cu curăţeniea ceà adevărată, ca astfeliu să ne învrednicim a vedeà pre Dumnezeu, prin Christos Iisus Domnul nostru, căruia împreună cu Tatăl şi cu Sf. Duh, se cade slava, stăpânirea şi cinstea, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

OMILIA IV

„Bătrânii să fie treji, cucernici, întregi la minte, sănătoşi în credinţă, în dragoste şi în răbdare. Aşijderea şi bătrânele întru îmbrăcăminte cu sfinţenie încuviinţate, neclevetitoare de rău, nerobite de vin mult, învăţătoare de bine, ca să înţelepţască pre cele tinere să'şi iubiască pre bărbaţii sei, şi să'şi iubiască fiii. Să fie întru întreagă înţelepciune, curate, îngrijitoare de casele lor, bune, plecate bărbaţilor săi, ca să nu se huliască cuvântul lui Dumnezeu“ (Cap. 2, 2—5).

Are şi bătrâneţa defectele sale, iară nu numai tinereţa — mai mici poate de cât tinereţa, dară le are: trândăviea de pildă, lenea, uitarea, neagerimea, iuţimea în necaz. De aceia apostolul poroncindu-i lui Tit, îi zice: „Bătrânii să fie treji“, căci sunt multe, dupre cum am spus, care fac ca să nu fie cinevà treaz în vârsta aceasta a bătrâneţei. Şi mai întâi aceia ce am spus, a se tâmpì cinevà din toate părţile, şi cu greu a se ridicà de jos, cum şi cu greu a se mişcà. Pentru aceia zice: „Cucernici, întregi la minte“. Prin zicerea „întregi la minte“ de aici, el numeşte pre cei cu mintea în scaun, fiindcă expresiunea σωφροσύνη însamnă în primul loc mântuirea minţei (σῶς, φρήν). Sunt şi la bătrâneţe

oameni turbaţi de patimi, nebunatici în purtări, uniia din cauza vinului, iară alţii din cauza tristeţei, fiindcă bătrâneţa face pe om mic de suflet. „Sănătoși în credință, în dragoste și în răbdare“ zice. Și bine a spus „în răbdare“, fiindcă mai ales aceasta se potriveşte cu cei bătrâni.

„Așijderea și bătrânele întru îmbrăcăminte, cu sfințenie încuviințate“. Dară oare ce va să zică „cu sfințenie încuviințate“? Adecă, că cucerniciea și buna lor cuviință se arată chiar din feliul îmbrăcămintei lor. „Neclevetitoare, zice, nerobite de vin mult“. Patima aceasta mai ales este a femeilor și a bătrâneţei, căci li s'a răcit mult sângele din cauza vârstei, şi au poftă de vin. De aceia apostolul li dă povaţa pentru aceasta, voind a li tăià pofta din toate părţile, şi a fi departe de această bólă, cum și a îndepărtà de la ele rîsul și batjocora lumei. Este nevoie de vin, mai cu samă la vârsta aceasta, că este neputincioasă, — însă nu de mult, dupre cum nici cele tinere să nu bea vin mult, nu tot pentru aceiaşi cauză, ci pentru că la vârsta lor pofta se aprinde mai cu putere.

„Invățătoare de bine“. Și cu toate acestea le împiedeci pe femei de a învăţà; cum deci, li îngădui aici, pe când aiurea zici: «Iară femeii să înveţe nu dau voie» (1. Timoth. 2, 12)? Insă ascultă ce a adaos mai departe: „nici a-și stăpânì bărbatul“. Bărbatului încă de la început s'a permis de a învățà și pe bărbaţi, și pe femei; femeii însă îi permite numai cuvântul sfătuitoriu în casă, însă nicăiri nu-i îngăduie de a preşedà, și nici de a adresà vr-o cuvântare lungă. De aceia a adaos: „nici a-și stăpânì bărbatul“. „Ca să înțelepțască, zice, pre cele tinere“.

Ai văzut cum adună pe popor la un loc, și cum pune pe cele tinere sub stăpânirea celor bătrâne? El nu vorbeşte aici despre fete, ci spune în mod simplu de vârsta lor. «Fiecare bătrână, zice, să povăţuiască pe cea tânără». „Să-și iubească pre bărbații săi“. Aceasta este capitalul tuturor bunurilor într'o casă, dupre cum zice: „In trei m'am împodobit: unirea fraților, prieteșugul vecinilor, bărbatul și femeia

cari se înțeleg bine unul cu altul“. (Sirah. 25, 1. 2). Când este iubire, nimic din cele neplăcute nu se va întâmplà. Căci cum ar fi cu putință ca capul fiind unit cu trupul, şi nici o desbinare fiind între dânsele, totuşi să nu se găsească în pace celelalte madulări? Când căpiteniile sunt în pace, cine ar puteà desbinà și tulburà paceà? Precum iarăși dacă acelea se găsesc rău între dânsele, nimic sănătos nu va puteà fi în casă Deci nimic nu poate fi mai principal ca dragostea, căci ea este mai folositoare decât banii, decât nobleța, decât stăpânia, şi decât toate celelalte. Şi n'a zis simplu: «să fie în pace», ci „să-și iubească pre bărbații săi“. Când este dragoste, nimic din cele grele nu se poate introduce și dintr'însa se nasc și celelalte bunuri.

„Să-și iubească fiii“ zice. Dealtmintrelea ceace iubeşte rădăcina, cu atât mai mult va iubì și roadele. „Să fie întru întreaga înțelepciune, curate îngrijitoare de casele lor, bune.“ Toate se nasc din dragoste, căci și îngrijitoare de casele lor, adică bune gospodine, și bune femei, devin în urma dragostei către bărbat. „Să fie plecate bărbaților săi, ca să nu se huliască cuvântul lui Dumnezeu“ precum și aceea care dispreţuieşte pe bărbat, nici de casă nu se îngrijeşte. Dela dragoste se naşte și întreaga înțelepciune, dela dragoste orice ceartă dispare. Chiar dacă bărbatul ar fi Elin, iute se va convinge, iară de va fi creştin, iute se va face mai bun.

Ai văzut concesiunile lui Pavel? Cel ce toate le-a făcut, ca să ne depărteze pre noi de cele pământeşti, acum multă îngrijire pune pentru cele ce aparțin unei case, căci când acestea sunt bine întocmite, și cele duhovnicești vor merge bine; dealtmintrelea și acelea se vor vatămà. Căci femeia gospodină va fi și cu întreagă înțelepciune, femeia gospodină va fi și iconoamă. O asemenea femeie nu se va ocupà nici cu dezmerdările, nici cu ieșirile deacasă, fără nici un rost, și nici cu altceva, de acest feliu. „Ca nu cumvà, zice, să se huliască cuvântul lui Dumnezeu“. Ai văzut că el mai 'nainte de ori-ce se îngrijaşte de propoveduire, iară nu de lucruri lumeşti? Căci și către Timotheiu scriind ziceà: „ca să petrecem vieața lină si cu obihnă întru toată

buna credinţă şi curăţie“ (I. Timoth. 2, 2), iară aici „ca cuvântul lui Dumnezeu să nu se hulească“. Că dacă se întâmplă ca o femeie credincioasă ce vieţuieşte cu un necredincios să nu fie virtuoasă, hula de sigur că trece la Dumnezeu; iară dacă ea este cu bună cuviinţă şi înţeleaptă, propoveduirea câştigă slavă dela dânsa şi prin succesele ei.

Audă femeile cari vieţuiesc cu bărbaţi răi şi necredincioşi; audă, zic, şi să se înveţe de a-i aduce la evsevie prin felul lor de a se purtà. Că chiar dacă nu vei câştigà altceva, şi nici nu vei puteà atrage pe bărbat spre împărtăşirea dogmelor celor adevărate, cel puţin i-ai cusut gura, şi nu l-ai lăsat ca să hulească creştinismul, iară aceasta nu e puţin lucru, ci încă foarte mare, căci se slăveşte credinţa din purtarea voastră.

„Pre cei tineri aşijderea îi îndeamnă să fie întru întreagă înţelepciune“ (vers. 6). Priveşte cum el pretutindeni păstrează măsura cuvenită. Fiind vorba de femei şi de învăţătura lor, apoi partea cea mai mare a încredinţat-o femeilor, punând pe cele bătrâne să privigheze pe cele tinere, pe când pe bărbâţi îi pune deadreptul sub ascultarea lui Tit, şi lui încredinţează totul. Că nimic nu poate fi aşà de greu şi obositoriu, ca a împiedicà plăcerile cele absurde la o asemenea vârstă. Nici dragostea de bani, nici pofta de slavă, şi nici altcevà din acestea nu poate tulburà pe un tânăr la asemenea etate, ca dragostea trupurilor. Deaceea apostolul lăsând pe toate celelalte la-oparte, pune înainte sfătuirea cea mai principală. După aceia fiindcă nici de celelalte nu neglijează, priveşte ce spune:

„Intru toate făcându-te pe tine pildă de fapte bune“ (vers. 7). „Inveţe, zice, cele bătrâne pe cele tinere, dară şi tu sfătuieşte pe cei tineri de a fi cu întreagă înţelepciune. Fii tu însu-ţi tuturor învăţătoriu obştesc şi exemplu de virtute strălucită în vieaţa ta, pusă înainte în mijlocul tuturor, ca o icoană prototip, având în sine toate cele bune, şi procurând exemple cu multă uşurinţă celor ce voiesc a imità ceva din bunurile ce sunt în ea. „Intru învăţătură, zice, ne-

stricare, cinste[1]) cuvânt sănătos fără de prihană, ca cel protivnic să se rușineze, neavând nimic a grăì de noi rău“ (vers. 8).

Prin expresiunea „cel protivnic să se rușineze“ el înțelege pe diavolul și pe tot cel ce-i slujaște lui. Când vieața este strălucită, și cuvântul sănătos, când este blajin, blând, cumpătat, și nu dă contrarilor nici un motiv de vorbă, mare și negrăit este câștigul. Prin urmare trebuința învățăturei este foarte mare, a învățăturei nu cum s'ar întâmplà, ci a învățăturei încercată necontrazisă, și de nicăiri dând vre-o pricină de vorbă celor ce ar voì a o găsì.

»Slugile să se plece stăpânilor săi, întru toate să fie bine plăcuți“ (vers. 9). Ai văzut ceiace a voit să spună mai dinainte prin expresiunea: „ca cel protivnic să se rușineze, neavând nimic a grăì de noi de rău?“ Prin urmare este vrednic de hulă cel ce desparte pe femei de bărbați sub pretext de înfrânare, precum și cel ce lipsește pre slugile stăpânilor tot sub acest pretext. Acest cuvânt deci nu este fără prihană, și dă multă pricină de vorbă și necredincioșilor, așà că gurile tuturor sunt deschise asupra noastră.

„Slugile, zice, să se plece stăpânilor săi, întru toate să fie bine plăcuți, nerăspunzându-li împotrivă, neviclenindu-i; ci credință bună arătându-li întru toate, ca învățătura Mântuitorului nostru Dumnezeu să o înfrumusețeze întru toate“ (vers. 9. 10). Cu drept cuvânt dară ziceà într'altă parte: „Cu bunăvoință slujindu-li ca Domnului, iară nu ca oamenilor“ (Efeseni 6, 7). Chiar dacă slujești stăpânului cu bunăvoință, totuși pricina să aibă începutul din frica de Dumnezeu, — astfeliu că cel ce slujaște cu o așà frică de Dumnezeu, se va învrednicì de mare plată. Că dacă sluga nu'și stăpânește mâna, și nici limba

---

[1]) *Notă.* In *textus receptus* după expresiunea „*cinste*“ nu mai urmează vorba *nestricăciune* ca în ediția de Buzău, ci imediat se începe versul al 8-lea: „*Cuvânt sănătos . . .*“ și tot așà este și în edițiunea Sf. Chrisostom. Dealtmintrelea după cuvântul „*nestricare*“ dinainte, e de prisos *nestricăciune*.

cea neînfrânată, cum va admirà Elinul credința noastră? Dară dacă dânșii ar vedeà pe sluga ta filosofând în Christos, și arătând o mai mare înfrânare decât cei ai lor, cum și cu o mai mare blândeță și bunăvoință, în tot feliul va admirà puterea propoveduirei. Căci Elinii nu judecă lucrurile din vorbe, ci din faptele vieței.

Fie, deci, ca și femeile, și slugile să îi serviască de dascali, prin puterea lor. Căci și printre dânșii, ca și pretutindeni aceasta se mărturisește, că neamul slugilor este obraznic, rău format, îndărătnic, nu îndeajuns de destoinic pentru fapta bună, nu pentru natura lor,— să nu fie!—ci pentru creșterea ce o au, și pentru neîngrijirea stăpânilor lor. Fiindcă stăpânii pentru nimic alta nu se îngrijesc, de cât pentru slujba lor, dară încă de s'ar neglijà și modul contactului lor,—iară aceasta ar face-o tot pentru liniștea lor, ca adecă să nu li aducă vr-o nemulțămire, curvind sau furând, sau îmbătânduse,—de sigur că fiind lăsați fără nici o îngrijire, și neavând pe nimeni cari să li cenzureze purtarea lor, se vor scufundà chiar în adâncul răutăților. Căci chiar unde este de față tatăl, sau mama, pedagogul, sau crescătoriul (guvernorul), sau dascalul, și alții de aceeași vârstă, și chiar înseși slava libertăței încunjoară pe cinevà, sau și altele multe, și deabeà pot copii de a fugi de contactul celor răi, — dară și când toți aceștiia vor lipsì, și dânșii (slugile) vor fi amestecate cu cei răi, trăind în liniște cu cine ar voì, nefiind nimeni care să se intereseze de dânșii, ce crezi că vor deveni unii ca aceștiia? De aceia, e greu lucru de a se face slugă bună.

Dealtmintrelea nu se bucură de învățătura nici a celor de dinafară, și nici de învățătura noastră. Nu sunt în legătură cu bărbați liberi, serioși și cari pun multă îngrijire de cinstea lor. De aceia, zic, este greu, și chiar cevà minunat, ca o slugă să fie vre-o dată folositoare. Când dară Elinii vor vedeà că neamul acesta al slugilor, atât de obraznic și nărăvit, având ca un frâu așà zicând, puterea propoveduirei evangheliei, care îi face mai de respectat decât toți ceilalți, și mai blânzi, apoi atunci chiar dacă stăpânii lor, zic, ar fi mai tâmpi de cât toți oamenii, totuși vor căpătà o mare ideie de credința noastră creștină. Este invederat apoi că și frica pentru învierea și judecata ceà deapoi, cum și frica de toate celelalte după moarte filosofate de noi, pătrunzând din-

ainte în sufletul lor, au avut puterea de a îndepărtà răutatea, introducând în locu-i în sufletul lor frica de plăcerea rălelor.

Aşà că nu în zădar apostolul face multă vorbă de aceasta pretutindeni; căci cu cât Elinii vor fi mai răi, cu atât mai mult va fi admirată puterea predicei. Dealtfeliu şi pe doftor atunci îl admirăm, când pe cel desnădăjduit de boală, şi care nu se bucură de nici un ajutoriu, şi nici măcar nu poate a se stăpâni de poftele cele urâte, ci se tăvăleşte întrânsele, îl îndreaptă şi-l însănătoşază. Şi apoi priveşte ce anume cere, şi care mai cu samă liniştesc pe stăpân: „Nerăspunzându-li împotrivă, neviclenindu-i", adecă să arate multă bună voinţă la cele ce li se încredinţează, fiind buni cătră stăpâni, ascultând şi supundu-se poroncilor lor.

[1]) Să nu credeţi că eu am făcut vorbă de aceasta acum cum s-ar întâmplà; vorba mea este cătră slugi. Deci, iubitule, să nu te uiţi la aceia, că tu slujeşti oamenilor, ci că slujesti lui Dumnezeu, că tu împodobeşti şi cinsteşti predica evangheliei, iară aceasta o faci ascultând de stăpânul. Gândeşte-te că nu faci pentru gustul stăpânului, ci îndeplineşti poroncile lui Dumnezeu, şi suferi ori-ce cu plăcere. Ceia ce pururea spun, aceia o zic şi acum: că dacă noi ne îndeplinim cu sfinţenie cele duhovniceşti, vor urmà de sigur şi cele ale vieţei de faţă. Că pe un astfeliu de servitoriu, atât de bine-voitoriu, atât de blajin, nu numai Dumnezeu îl laudă, şi-i va da cununa acea strălucită, ci însuşi stăpânul seu, care de ar fi chiar fiară sălbatecă, sau peatră, sau crud şi neomenos, totuşi îl va lăudà, îl va admirà, şi-l va protimisì tuturor celorlalţi, şi 'l va pune înaintea tuturor, chiar Elin de ar fi acela.

Şi cum că chiar Elinii stăpâni voiesc ca slugile să se poarte astfeliu, eu vă voiu povestì un exemplu, dacă credeţi. Iosif a fost vîndut mai marelui bucătarilor, şi deci erà de o altă credinţă, iară nu de ceà egipteneascà. Dară ce a făcut acela? Fiindcă a văzut că tânărul erà virtuos, n-a avut în vedere deosebirea credinţei lui, ci'l iubià şi 'l admirà, ba încă i-a încredinţat lui privi-

[1]) *Partea morală.* Despre slugi, şi că nimic nu-i vatămă spre virtute, dacă au aceasta în vedere, iară mărturie lămurită este virtuosul Iosif, cel aruncat în temniţă. *(Veron).*

triste“ (Facere. 40, 7)? Și nu numai din acestea, ci și din cele ce au făcut aceia, noi putem să aflăm care este virtutea acestui bărbat. Căci dânșii ca slugi ale împăratului nu l-au disprețuit, și nici nu l-au respins pe când se găsau în mâhnire, ci încă i-au descoperit lui toate ale lor, ca unui frate adevărat.

Acestea toate vi le-am spus, spre a vedeà că omul virtuos de s'ar găsì chiar în robie, sau în temniță, sau chiar în fundul pământului, nimic nu-l va puteà face ca să se abată de la fapta bună. Acestea le-am zis și cătră slugi, că de ar aveà stăpâni chiar fiare sălbatece, ca pe Egipteanul acela, sau cruzi ca acel temniceriu, îi va puteà atrage în partea lor. Chiar Elini de ar fi aceia, sau ori-ce, iute îi va puteà îmblânzì, fiindcă nici un mijloc nu poate fi mai potrivit, mai plăcut, și mai încântătoriu ca blândeța și supunerea. Un astfeliu de om este îndemânatec la ori-ce. Astfeliu de oameni nu se rușinează nici de robie, nici de sărăcie, și nici de boală nu se împuținează, căci unul ca acesta pe toate le stăpânește, și virtutea lui pe toate le biruește.

Dară dacă faptul acesta are atâta putere între cei ce slujesc, cu cât mai mult încă între cei slobozi? Această virtute deci să o avem și cei robi, și cei slobozi, și femeile și bărbații, căci numai așà vom fi plăcuți și oamenilor și lui Dumnezeu, și nu numai oamenilor celor virtuoși, ci și chiar celor răi, și mai ales acelora, căci aceia mai cu samă îi cinstesc și respectă. Dupre cum pre cei blânzi îi iubesc și cinstesc mai cu seamă cei ce stăpânesc, tot așà și desfrânații cinstesc pe cei virtuoși, cunoscând chiar dânșii din ce cinste au căzut.

Deci, fiindcă astfeliu este rodul virtuței, pe aceasta să o urmărim, pe aceasta să o îmbrățoșăm. Dacă o avem aceasta, toate ni se par ușoare, nimic nu este greu. De am trece chiar prin foc și prin apă, toate se dau îndărăt dinaintea virtuței și se trag la o parte, până chiar și moartea. Să o râvnim dară, iubiților, ca astfeliu să ne învrednicim și de bunurile viitoare, prin Christos Iisus, Domnul nostru, căruia împreună cu Tatăl și cu Sf. Duh se cade slava, stăpânirea și cinstea, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

OMILIA V

„Că s'a arătat darul lui Dumnezeu cel mântuitoriu tuturor oamenilor, care ne învaţă pre noi, ca lepădând păgânătatea şi poftele cele lumeşti, cu întreagă înţelepciune şi cu dreptate, şi cu bună credinţă, să vieţuim în veacul de acum, aşteptând fericita nădejde, şi arătarea slavei marelui Dumnezeu şi Mântuitoriului nostru Iisus Christos, care s'a dat pre sine pentru noi, ca să ne mântuiască pre noi de toată fără de legea, şi să-şi curăţească lui 'şi popor ales, râvnitoriu de fapte bune" (Cap. 2, 11—14).

Cerând multă virtute de la slugi—şi în adevăr că se cere multă virtute de a înfrumuseţà în toate învăţătura Dumnezeului şi Mântuitoriului nostru Iisus Christos, de a nu da nici pricină stăpânilor, fie chiar în cele mai mici lucruri — la urmă adauge şi cauza dreaptă, pentru care datoresc a fi aşà feliu slugile. Şi care este acea cauză? „S'a arătat darul lui Dumnezeu, zice, cel mântuitoriu". Cei ce se bucură de Dumnezeu ca dascal, cum să nu fie astfeliu, precum i-am povestit eu, aflând deslegare a mii de păcate? Voi ştiţi că pe lângă altele multe, şi aceasta—nu cum s'ar întâmplà—moderează sufletul, adică că fiind respunzătoriu de mii de păcăte, să nu fie pedepsit, ci încă să se învredniciască de iertare şi de mii de bunuri. Că dacă cinevà luând pe sluga sa care în multe i s'a împotrivit, nu ar bate-o cu biciul, ci tocmai în acel moment ar ierta-o, însă pentru cele viitoare i-ar cere răspundere, şi i-ar poroncì de a se păzì, ca să nu mai cadă în astfeliu de greşale, şi ar cinsti-o cu mari daruri, pe cine oare nu ar umili un astfeliu de char? Să nu-ţi închipui, că charul se mărgineşte numai la iertarea păcatelor celor de dinainte, ci ne asigură şi în viitoriu. Dară dacă ar urmà ca pre cei ce fac răle pupurea să nu-i pedepsască, apoi atunci faptul nu mai este char, ci îndemn aşà zicând spre corupţiune şi vătămare.

„Că s'a arătat darul lui Dumnezeu, zice, cel mântuitoriu tuturor oamenilor, care ne învață pre noi, ca lepădând păgânitatea și poftele cele lumești, cu întreagă înțelepciune, și cu dreptate, și cu bună credință să viețuim în veacul de acum, așteptând fericita nădejde, și arătarea slavei marelui Dumnezeu și Mântuitoriului nostru Iisus Christos.“ Priveşte cum împreună cu luptele pune şi virtutea. Și aceasta este a charului, de a izbăvì, pe cineva de cele pământeşti, și a-l înălţà la ceriu. Aici ne arată două arătări: întâiu pe cea a charului, și a doua pe cea a răsplăţei şi a dreptăţei. „Ca lepădând păgânătatea, zice, și poftele cele lumești“. Iată scopul fiecărei virtuți. N'a spus «ca să lepădăm», ci „lepădând“. Lepădarea arată o mare depărtare de ceva, o ură mare, un mare dispreţ. Cu câtă dispoziţie şi cu câtă grabă s'au depărtat de idoli, tot cu atâta să se depărteze și de răle.

„Și poftele cele lumești“, zice, căci și acestea sunt idoli. Poftă lumească este lăcomia, pe care o şi numește idololatrie, și în fine toate câte ni sunt trebuitoare în vieaţa presentă, sunt pofte lumeşti. Toate câte nu trec cu noi spre ceriu, sunt pofte lumeşti, și toate câte rămân în lumea aceasta, sunt pofte lumeşti. Deci, nimic de comun nu avem cu acestea. A venit Christos, ca noi să lepădăm păgânătatea. Sub nume de păgânătate el înţelege credinţele cele false, iară poftele lumeşti sunt vieaţa cea pângărită. „Cu întreagă înțelepciune, zice, și cu dreptate și cu bună credință să viețuim în veacul deacum“. Ai văzut, că precum zic pururea, sub nume de întreagă înțelepciune apostolul nu înţelege numai a se depărtà cinevà de curvii, ci a fi departe şi de celelalte patimi? Prin urmare şi cel ce iubeşte averile nu este cu întreagă înţelepciune, căci precum acela este îndrăgostit de trupuri, tot așà și acesta este îndrăgostit de averi, sau mai bine zis, acest din urmă este mai nesăţios, căci cu cât are mai mult, cu atâta i se măreşte şi pofta de a mai aveà. Căci acel vizitiu se numeşte neputincios mai cu samă, nu care nu poate stăpânì un cal nărăvaş şi cu greu de a fi ţinut,

ci acel ce pe un cal blând nu-l poate face şi mai blând, şi mai liniştit. «Dară ce? zici tu; pofta averilor este mai mică de cât pofta trupurilor»? Negreşit că aşà este, iară aceasta din multe împrejurări se învederează. Mai întâi că pofta trupurilor vine din necesitate şi din silă, iară ce este izvorît din necesitate învederat este, că se câştigă cu multă muncă, fiindcă este împrăştiat în natură. Al doilea fiindcă cei vechi nu făceau vorbă multă de averi, pe când de femei făceau, şi pe cel ce trăieşte cu o femeie după lege, nimeni nu l-ar hulì până la adânci bătrâneţe, pe când pe cel ce strânge averi toţi îl hulesc. Dintre filosofii deafară mulţi au dispreţuit averile, iară pe femei nici unul, aşà că dragostea de femei este cu mult mai tiranică de cât cea de averi.

Dară fiindcă vorba noastră ni este de biserică, să nu aducem exemple dela cei de afară, ci de la sf. Scripturi, unde vedem că fericitul Pavel pune aproape ca o poroncă aceasta, zicând: „Având hrană şi îmbrăcăminte, cu acestea îndestulaţi vom fi“, pentru fecioare însă ce spune? „Pentru fecioare poronca Domnului nu am“ şi iarăşi: „să nu opriţi datoriea unul altuia“ (I. Cor, 7, 25. 5), şi în multe locuri ar puteà vedeà cinevà pe Pavel legiuind pentru convieţuirea după lege, lăsând pe fiecare de a se bucurà de această poftă, ba încă de a intrà şi în a doua căsătorie, şi în fine face multă vorbă de aceasta, şi nicăiri nu pedepseşte, pe când pe cel îndrăgostit de bani îl pedepseşte pretutindeni. Pentru averi, în multe locuri a poruncit Christos, spre a fugì de această boală, iară pentru depărtarea de femeie n'a poroncit. Ascultă ce spune pentru averi: „Care nu se leapădă de toate avuţiile sale, nu poate fi ucenic al meu“ (Luca 14, 33), pe când pentru femeie nicăiri nu spune a o depărtà, căci ştià ce tiranie a pus în om prin dragostea femeii. Şi fericitul Pavel încă zice: „Cinstită este nunta şi patul nespurcat“. (Ebr. 13, 4), dară că averile sunt cinstite, sau că îngrijirea de averi este cinstită, nicăiri nu spune, ba încă cu totul din contra: „Cei ce vor să se îmbogăţască, zice, cad în ispite, şi în curse, şi în pofte multe fără de socoteală şi vătămătoare“ (I. Timoth 6, 9). Şi priveşte că el nu zice: «cei ce se lăcomesc» ci „cei

ce vor să se îmbogăţască". Dară ca să aflaţi şi dela părerea obştească, este necesar de a aduce vorba la mijloc. De averi fiind cinevà odată lipsit, niciodată nu mai este supărat de poftă, căci nimic nu face pe cinevà de a poftì averi, ca faptul de a aveà averi; — în timp ce nu tot aşà se petrece cu pofta trupurilor, ci chiar fiind supăraţi de această poftă, mulţi nu pot îndepărtà focul dinăntru care îi supără, căci pofta aceasta se găseşte în organele trupului, înăuntrul nostru, în înseşi natura noastră.

Dară de ce oare vi s'au spus acestea? Pentrucă lacomii de averi sunt cu atât mai nesăţioşi de cât curvarii, cu cât sunt supăraţi de o poftă mai mică, sau mai drept vorbind aceasta nici nu mai este poftă, ci trândăvie. Căci aici pofta este atât de naturală, încât că chiar de nu s'ar apropieà cinevà de femeie, totuşi natura îşi face treaba sa, pe când acolo nimic din acestea nu se întâmplă.

„Cu bună credinţă să vieţuim în veacul de acum" zice. Şi ce nădejde putem aveà? Care este resplata ostenelelor? „Aşteptând, zice, fericita nădejde şi arătarea". Cu adevărat că nimic nu poate fi mai fericit, nimic mai de râvnit, şi nici nu se poate a fi. reprezentată aceasta prin cuvânt, căci bunurile de atunci covârşesc mintea omenească. „Aşteptând, zice, fericita nădejde, şi arătarea slavei marelui Dumnezeu şi Mântuitorului nostru Iisus Christos". Unde sunt acum cei ce zic că Fiul este inferior Tatălui? „Marelui Dumnezeu şi Mântuitorului". Cel ce a mântuit pe duşmani, ce nu va face atunci primind pre cei cu fapte bune? „Marelui Dumnezeu" zice. Când el zice „mare" lui Dumnezeu, nu o spune ca mare în raport cu ceva, ci absolut mare, după care nu ar fi mare, fiind pus în raport cu ceva, căci atunci prin comparaţiune ar fi mare, iară nu prin natura sa, — pe când acum el este mare fără vre-o asemănare. „Care s'a dat pre sine pentru noi, zice, ca să ne mântuiască pre noi de toată fără de legea, şi să-şi curăţască lui'şi popor ales" — adecă prefăcut cu totul, neavând nimic comun cu celelalte

popoare. „Râvnitoriu de fapte bune“. Ai văzut că este nevoie şi de cele din partea noastră? Nu spune simplu de fapte bune, ci „râvnitoriu“, adecă păşind cu multă bunăvoinţă spre virtute, cu graba şi căldura cerută. Deci, a izbăvì pe cei afundaţi în răle, şi bolnavi de boale nevindecabile, de sigur că au fost din filantropiea sa, pe când cele de după aceasta, sunt și ale noastre, și ale sale.

„Acestea grăiește și îndeamnă, și mustră cu toată poronca“ (Vers. 15). Lui Timotheiu îi poroncește zicând: „Mustră, ceartă, îndeamnă“ (II. Timoth. 4, 2) iară aici spune lui Tit: „Acestea grăiește, și îndeamnă, și mustră cu toată poronca“. Fiindcă moravurile acestor Criteni erau mai sălbatece, de aceia şi apostolul cu asprime îi poroncește de a-i mustrà cu toată poronca, căci sunt unele păcate, pe care trebuie a le oprì şi prin poroncă, ca de pildă: a dispreţuì averile, trebuie de a convinge pe cinevà sfătuindu-l, sau de a fi blând, sau altceva de acest feliu; în timp ce pe preacurvariu, pe curvariu, şi pre lacom, pre ghicitori, sau pre cei ce ghicesc din zborul paserilor, trebuie a-i abate cu poroncă, şi încă nu cum s'ar brodì, ci cu „toată poronca“ Ai văzut cu câtă tărie, şi cu câtă putere le poroncește acestea? „Nimeni să nu te disprețuiască pre tine“.

„Adă-li aminte lor să se supună domniilor și stăpâniilor, să asculte, — spre tot lucrul bun să fie gata, pre nimeni să nu huliască, să nu fie sfadnici“ (Cap. 3, 1. 2). Dară ce? Nici pre cei ce fac răle să nu-i defaime? „Spre tot lucrul bun să fie gata, zice, pre nimeni să nu defaime“, adecă oricine ar fi, pre nimeni fără excepţiune. Să ascultăm de această povaţă. „Pre nimeni, zice, să nu defaime“, adecă să ni fie gura curată de defăimări, căci chiar adevărate de ar fi acele defaime, totuși nu este al nostru de a le grăì, ci ale judecătoriului, dupre cum zice: „Tu cine ești care judeci pre fratele tău“ (Rom. 14, 10)? și chiar de ar fi adevărate. Ai văzut câtă primejdie? Ascultă pe acel tàlhariu de pe cruce ce

spuneà tovarăşului lui: „căci şi noi în aceaşi osândă suntem“ (Luca 23, 40), căci şi noi aceiaşi luptă o avem. Dacă bârfeşti pre alţii, iute vei cădeà şi tu în aceleaşi curse. De aceia îndeamnă fericitul acesta, zicând: „Celui ce i se pare că stă, să ia aminte ca să nu cază“ (I. Cor. 10, 12).

„Nesfadnici, ci liniştiţi, arătând toată blândeţa către toţi oamenii“, adecă şi către Elini, şi către Iudei, şi către cei stricaţi şi către cei răi. Acolo îndeamnă de la cele viitoare — ceia ce dealtmintrelea face şi în epistola către Galateni (4, 3) — zicând: „celui ce i se pare că stă, să ia aminte ca să nu cază“, pe când aici nu mai îndeamnă de la cele viitoare, ci de la cele trecute. «Pe nimeni să nu grăieşti de rău, zice; căci aşà ai fost şi tu».

„Că eram şi noi oare-când fără de minte, zice, neascultători, rătăcindu-ne, slujind poftelor şi multor feluri de desfătări, întru răutate şi pizmă vieţuind, urîţi fiind, şi urând unul pre altul“. (Vers. 3). In cât că trebuie a fi către toţi cu blândeţă. Cel ce a fost mai 'nainte aşà, şi după aceia s'a izbăvit, nu trebuie a grăì de rău pe aceştiia, ci a se rugà, şi a aduce mulţămiri lui Dumnezeu, care l-a dezlegat şi pe dânsul ca şi pe aceia de rălele de dinainte. Nimeni să nu se laude, căci toţi au păcătuit. Când ai voì să grăieşti de rău pe cinevà, fiind tu cu purtări bune, mai 'ntâi gândeşte-te la vieaţa ta ceà dinainte, cum şi nesiguranţa viitorului, şi opreşte-ţi furiea. Chiar dacă din anii cei dintâi ai copilăriei vei fi vieţuit în fapte bune, totuşi pe viitoriu ai puteà face multe păcate. Iară dacă poate nu vei aveà, dupre cum crezi, gândeşte-te că aceasta nu va fi din propria ta virtute, ci prin charul lui Dumnezeu, căci dacă n'ar fi chemat pe strămoşii tei la credinţă, şi tu ai fi acum necredincios.

Priveşte cum apostolul a trecut în revistă toată răutatea omenească. Oare n'a făcut Dumnezeu mii de semne prin Proroci? Oare nu prin toate a iconomisit el mântuirea noastră? N'am ascultat poate? „Că eram şi noi, zice, oare când fără minte, neascultători“.

„Iară când s'a arătat bunătatea şi iubirea

de oameni a Mântuitoriului nostru Dumnezeu". (Vers. 4), cum? „nu din lucrurile cele întru dreptate, care am făcut noi, ci dupre a lui milă ne-a mântuit pre noi, prin baea naşterei cei deadoua, şi a înnoirei Duhului Sfânt". (Vers. 4. 5). Vai! Cât eram cufundaţi în răutate, în cât nu puteam a ne îndreptà, ci am avut nevoie de renaştere, şi aceasta este naşterea din nou. Dupre cum se petrece cu o casă putredă, când nimeni nu mai pune vre-o propteà, şi nici că mai pune ca legătură cu clădirea veche cevà nou, ci dărămând-o până la temelie, o ridică astfeliu din nou şi o reface, — tot aşà a făcut şi Dumnezeu. Nu ne-a reparat, aşà zicând, ci ne-a făcut din nou, căci aceasta va să zică expresiunea „şi a înnoirei Duhului Sfânt", adecă ne-a făcut noi ca din capul locului. Cum? Prin Duhul Sfînt. Tot aceasta o invedeează şi prin altă expresiune zicând: „Pre care l-a vărsat preste noi bogat, prin Iisus Christos Mântuitoriul nostru". (Vers. 6). Aveam nevoie de mult Duh. „Ca îndreptându-ne prin darul lui" — iarăşi dar, iară nu datorie — „moştenitori să fim dupre nădejdea vieţei cei veşnice". (Vers. 7). Aici împreună cu îndemnare spre umilinţă este şi nădejde pentru cele viitoare. Că dacă eram atât de desnădăjduiţi, ca cei ce n'aveam nimic bun, şi a trebuit ca să ne nască din nou, mântuindu-ne prin char, şi numai aşà ne-a salvat, apoi cu atât mai mult va face aceasta în viitoriu.

Nimic nu erà mai rău ca sălbătăciea omenească, mai 'nainte de venirea lui Christos, când toţi se găsau ca războinici unii cătră alţii. Pe copii îi ucideau părinţii lor, mamele ca turbate umblau după copiii lor; nimic nu erà în fiinţă, nici o lege scrisă, sau naturală, ci toate se găsau anapoda. Curvii într'una, ucideri, şi chiar ce este mai grozav de cât omorurile, tâlhăriile, pe care unul dintre cei deafară [1]) le încurajà, ba încă credeà fapta aceasta ca o virtute,—şi cu drept cuvânt,—după ce pe unul ca acesta Spartanii îl cinsteau ca pe Dumnezeu. Intr'una hrismoase (prorocii), că cutare sau cutare va fi

---

[1]). *Notă*. *Licurg* legistratorul Spartanilor prin legiuirile sale nu numai că nu pedepsà hoţiile, ci încă le încurajà.

ucis. Să vă spun cevà de prin acele timpuri? Androgeu [1]) fiul lui Minos, venind la Athena, şi iarăşi biruind, a fost ucis. Dară Apollon vindecând răul cu rău, a poroncit a se da ca jărtfă pentru dânsul de două ori câte şapte copii.

Dară ce poate fi mai crud ca această tiranie? Şi aceasta s'a făcut; dară un om ducându-se spre a deslegà furiea demonului, a ucis pe copii. Ai văzut că înşelăciunea predominà în toată puterea cuvântului? Dară dacă faptul a fost drept, nu trebuià a fi împiedecat, iară de a fost nedrept — dupre cum a şi fost — nici nu trebuià a se poroncì de la început. Cinsteau pe luptătorii cu pumnul şi pe atleţi. Răsboae necontenit şi succesive, prin cetăţi, prin sate, prin case. Făceau pederastie, ba încă acel filosof admirat de dânşii, a legiuit că, sclavului nu-i erà slobod nici de a face pederastie, nici de a-şi unge trupul cu unt-de-lemn (a se exercità în lupte), fiind considerate aceste fapte ca o virtute, ce aveà în sine o mare cinste. Ba încă şedeau pe casă (în foişor) în faţa lumei. Şi dacă cinevà ar trece în revistă toate cele ale lor, ar găsì, că dânşii batjocoriau înseşi natura, şi nimeni nu 'i puteà împiedecà. Dară dramele lor teatrale oare nu erau încărcate cu curvii, corupţiuni şi sacrilegii? Se făceau priveghieri de noapte spurcate, şi erau chemate femei la privelişte. O! câtă spurcăciune! In timp de noapte se făceà priveghere, şi fecioara stà la un loc cu tineri turbaţi de amor, şi cu oameni beţi. Privegherile acestea erau un întunerec, precum întunerec erau şi faptele lor ce le săvârşau!

De aceia şi zice apostolul: „Că eram şi noi oarecând fără minte, neascultători, rătăcindu-ne, slujind poftelor şi multor feluri de desfătări". Cutare, zice, s'a îndrăgostit de mama lui vitrigă, iară femeia cutare s'a îndrăgostit după moşul său, şi a fost sugrumată. Despre amorurile de copii, pe care obişnuesc ale numì jucării şi obiceiuri copilăreşti, nici nu e slobod de a vorbì. Cum nu se ruşinează, şi nici nu-şi acopăr faţa? Dară ce? Poate că voieşti a vedeà căsătoria fiului

[1]) *Notă.* După ce a ieşit învingătoriu în luptele Panatheneene, a fost ucis de Atheneeni, însă omorul lui l-a rezbunat tatăl seu, silind pe Atheneeni de a da 14 copii spre mâncare Minotaurului. (Vezi Mithologia Greacă).

cu mama sa? Sunt şi de acestea printre dânşii, şi ceia ce este mai rău, că faptul acesta s'a petrecut nu în neştiinţă, iară Dumnezeul lor nu-i împiedecà, ci trecea cu vederea cum natura erà batjocorită, — şi acestea se petreceau încă printre cei din clasele de sus. Deci, dacă chiar cei ce, — dacă nu pentru alt-cevà, cel puţin pentru ochii lumei, — trebuià să se ţină strâns de virtute, şi totuşi se purtau atât de îngăduitori faţă de rău, apoi ce trebuiau a face cei mulţi carii se ascundeau de privirile lumei?

Ce poate fi mai varieat ca această plăcere? Cutare s'a îndrăgostit de cutare bărbat, şi după ce s'a întors bărbatul, l-a ucis prin concubin — poate că mulţi din voi ştiţi această poveste — dară pe concubin l-a ucis fiul bărbatului omorît, după care a murit şi femeia. După aceasta a fost cuprins de dragoste nebună şi acesta, şi a fost alungat de furii, iară la urmă întorcându-se a ucis pe un altul, şi pe femeia lui i-a luat-o de soţie. Dară ce poate fi mai rău ca aceste nenorociri?

Acestea le-am spus din scriitorii de afară, ca să conving pe Elini şi să arăt câte răle stăpânesc lumea. Dară dacă voiţi, vom arătà şi din ale noastre. „Jărtfit-au, zice, pe fiii lor şi pe fetele lor demonilor". (Ps. 105, 37). Cei ce locuiau în Sodoma pentru nimic altă n'au pierit, de cât numai pentru că erau nebuni după copii. Şi chiar la începutul venirei lui Christos, oare nu jucà în mijlocul celor poftiţi la ospăţ fata împăratului, în mijlocul oamenilor beţi? Oare nu a cerut ca plată pentru joc capul Prorocului? „Cine va spune puterile Domnului". (Ps. 105, 2)?

„Urîţi fiind, şi urînd unul pre altul" zice. Căci când punem sufletul nostru în contact cu toate plăcerile, numai decât suntem cuprinşi de o mare ură. De ce oare? Pentru că dragostea este unită cu virtutea, şi când este virtutea, atunci pe nimeni nu obijdueşte. Priveşte ce spune şi Pavel: „Nu vă înşelaţi; nici curvarii, nici slujitorii idolilor, nici prea curvarii, nici malachii, nici Sodomnenii, nici furii, nici lacomii, nici beţivii, nici ocărîtorii, nici rănitorii nu vor moşteni împărăţiea lui Dumnezeu, şi acestea uniia aţi fost". (I. Cor. 6, 9—11). Ai văzut

cum fiecare feliu de răutate sporià, şi întunerecul erà mare, iară dreptatea erà înăduşită? Că dacă cei ce se bucurase de prorocii, şi văzuse petrecându-se atâtea răle şi printre duşmani, şi printre dânşii, şi totuşi nu se cuminţise, ci făceau mii de răle, apoi ce n-ar fi făcut alţii?

Alţii iarăşi printre dânşii poronceau ca fete desbrăcate să se lupte în faţa oamenilor[1]). De multe bunătăţi v'aţi învrednicit voi, dacă nu suferiţi nici vorbă măcar a auzì, de care lucru filosofii nici nu se ruşinau. Un alt filosof al lor, şi încă corifeul lor, le scoteà şi la răsboae pe femei, şi poronceà de a fi obşteşti, adecă a tuturor, fiind ca un feliu de pezevenghiu de femei. „Intru răutate şi pizmă vieţuind" zice. Că dacă chiar cei ce filosofau printre dânşii, legiuiau nişte astfeliu de nelegiuiri, apoi ce am mai spune de cei ce nu filosofau? Dacă cei ce aveau barbă lungă şi erau îmbrăcaţi cu togă, şi totuşi grăiau de acestea, ce am mai spune de alţii? Nu de aceia a fost făcută femeia, omule! ca să fie a tuturor în comun. O! voi, cari toate le-aţi resturnat pe dos; cari vă amestecaţi cu băeţii, ca şi cu fetele, şi cari scoateţi la răsboiu pe fete, ca şi pe bărbaţi! Acesta este lucrul diavolului, care toate le confundă şi le răstoarnă pe dos, care zguduie şi restoarnă hotarele cele puse din început, regulele pe care Dumnezeu le-a pus în natură. Dumnezeu a dat femeii rolul de a îngrijì de casă, şi bărbatului de a se îngrijì de cele deafară, iară tu scobori capul la picioare, şi picioarele le ridici la cap. Inarmezi femeile, şi nu te ruşinezi?

Şi ce spun acestea? Uniia dintre dânşii introduc pe femeie în povestiri ca ucizându-şi copiii, şi nu se ruşinează, nici nu se sfiesc băgând în auzul oamenilor nişte astfeliu de povestiri spurcate. „Iară când s'a arătat, zice, bunătatea şi iubirea de oameni a Mântuitorului nostru Dumnezeu, nu din lucrurile cele întru dreptate, care am făcut noi, ci dupre a lui milă ne-a mântuit pre noi, prin baea naşterei de a doua şi a înoirei Duhului Sfânt, pre care l-a vărsat preste noi bogat, prin Iisus

[1]) *Notă.* Prin legile lui Licurg se prevedeau astfeliu de dispoziţii, aşà că femeile Spartane se exercitau în lupte la feliu cu bărbaţii.

Christos Mântuitorul nostru, ca îndreptându-ne prin darul lui, moştenitori să fim dupre nădejdea vieţii cei veşnice". Dară ce însamnă „dupre nădejdea" ? Adecă, dupre cum am crezut, aşà vom luà, aşà ne vom bucurà; sau că poate «sunteţi dejà clironomi, sau moştenitori ai vieţei cei veşnice». „Credincios este cuvântul". (Vers. 8). Fiindcă a vorbit despre cele viitoare, şi care nu sunt încă de faţă, a adaos ceia ce este demn de credinţă. «Adevărate sunt acestea, zice, iară aceasta se învederează din cele ce au fost, căci cel ce ne-a slobozit din atâtea nelegiuiri şi din atâtea răle, este învederat că ne va împărtăşì şi din toate cele viitoare, stăruind în filantropiea şi charul seu, căci toate vin din aceeaşi îngrijire.

[1]) Să mulţămim deci, iubiţilor, lui Dumnezeu, şi pe nimeni să nu bârfim, nici să învinovăţim, ci mai ales să sfătuim, să povăţuim, să îndemnăm, şi să ne rugăm pentru dânşii, chiar de ne-ar batjocorì, sau ne-ar nesocotì, — căci aşà sunt cei bolnavi, dară cei ce aleargă pentru sănătatea lor, toate le rabdă, toate le fac,—chiar dacă n'ar folosì cu nimic — ca nu cumvà să se învinovăţască pre dânşii, ca uniia ce nu s'au îngrijit. Sau nu ştiţi că de multeori când un doftor nu se îngrijaşte de cel bolnav, un altul dintre neamurile bolnavului îi zice: «îngrijăşte-l din nou, şi nimic să nu-i lipsască, ca nu cumvà să 'ţi aduc vre-o învinovăţire, nu cumvà să am motiv de a te acuzà»? Nu vedeţi câtă îngrijire au neamurile de cei ai lor? Câte fac pentru dânşii, şi doftori chemând, şi bani cheltuind, şi stând lângă dânşii într'una?

Să imităm măcar pe aceştiia, de şi îngrijirea nu este deopotrivă, căci când trupul copilului tău este bolnav, nu te dai în laturi de a trimite pe cinevà după un doftor, fie cât de departe, spre a-l însănătoşà, în timp ce sufletul lui fiind bolnav, nimeni nu face vorbă de aceasta, ci toţi stăm cu nepăsare, toţi suntem căzuţi în trândăvie, toţi ne îngrijim prea puţin, şi trecem cu vederea şi pe femei, şi pe copii, prăpădiţi de o asemenea boală grozavă, şi tocmai la urmă ne venim în simţiri. Gân-

[1]) *Partea morală.* Despre mulţămire, şi despre sfătuirea şi îngrijirea de fraţi, şi că nu trebuie a neglijà de noi şi de cei deopotrivă cu noi. *(Veron).*

diţi-vă cât de uricios este, şi de rîs chiar, de a zice la urmă: «nu ne aşteptam, nu credeam că va fi aşà». Dară aceasta nu numai că este uricios, ci şi primejdios. Căci dacă în vieaţa aceasta a nu prevedeà cele viitoare este a celor tâmpi şi lipsiţi de minte, când mai ales şi auzim pe mulţi sfătuind şi zicând ce trebuie să facă, şi ce să nu facă, apoi cu atât mai mult, când e vorba de vieaţa viitoare.

Să stăruim deci în acea îngrijire, să ne îngrijim de mântuirea noastră, şi pe Dumnezeu să-l rugăm în toate, spre a ne da mână de ajutoriu. Până când vom fi trândavi? Până când ne'ngrijitori? El a vărsat din belşug asupra noastră charul Duhului Sfânt. Să ne gândim deci câtă îngrijire a avut pentru noi, şi aceeaşi râvnă să arătăm şi noi, sau mai drept vorbind, nu pe atâta ci fie chiar şi ceva mai mică. Că dacă şi după charul acesta noi suntem nesimţitori, mai mare ne va fi pedeapsa. „De n'aşi fi venit, zice, şi nu le-aşi fi grăit lor, păcat n'ar aveà, iară acum respuns nu au pentru păcatul lor". (Ioan 15, 22). Dară să nu fie de a se zice acestea de noi, ci mai ales fie de a ne învrednicì bunurilor făgăduite celor ce-l iubesc pre dânsul, prin Christos Iisus Domnul nostru, căruia împreună cu Tatăl şi cu Sf. Duh, se cade slava, stapânirea şi cinstea, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

OMILIA VI

„Şi pentru acestea voiu să adeverezi tu, ca să poarte grijă, la fapte bune să se nevoiască cei ce au crezut lui Dumnezeu, că acestea sunt cele bune şi de folos oamenilor. Iară de întrebările cele nebune, şi de numere de neamuri, (genealogii, sau spiţa neamului), şi de prigoniri, şi de sfezile cele pentru lege te fereşte, că sunt nefolositoare şi deşarte. De omul eretic după

una și a doua sfătuire te ferește, știind că s'a răzvrătit unul ca acesta, și greșaște fiind singur de sine osândit". (Cap. 3, 8—11).

Spunând de filantropiea lui Dumnezeu și de nepovestita lui îngrijire pentru noi, și ce a făcut cu noi, a adaos zicând: „Și pentru acestea voiu să adeverezi tu, ca să poarte grijă, la fapte bune să se nevoiască cei ce au crezut lui Dumnezeu", iară acestea spunându-li, îi îndeamnă la milostenii. Deci acestea nu numai spre umilință sunt potrivite, spre a nu se îngâmfà, șau a grăi de rău pe alții, ci și spre toată fapta bună. Tot așà și cătră Corintheni scriindu-li ziceà: „Știți darul Domnului nostru Iisus Christos, că pentru noi a sărăcit bogat fiind, ca cu sărăciea lui să ne îmbogățim noi" (II. Cor. 8, 9). Gândindu-se, deci, la îngrijirea lui Dumnezeu, și nemărginita lui filantropie, îi îndeamnă la milostenie, nu cum s'ar întâmplà, sau în treacăt, ci „să se nevoiască la fapte bune și cei ce au crezut lui Dumnezeu", adecă să ajute pe cei nedreptățiți, nu numai cu bani, ci și cu sprijinul, să apere pe văduve și orfani, și în fine să pună în siguranță pe toți cei ce pătimesc răle, căci aceasta va să zică: „la fapte bune să se nevoiască, și acestea sunt bune și folositoare oamenilor. Iară de întrebările cele nebune, și de (genealogii) numere de neamuri și de prigoniri, și de sfezile cele pentru lege te ferește, că sunt nefolositoare și deșarte". Dară ce sunt acele numere de neamuri sau genealogii? mai ales că și cătră Timotheiu spune de aceasta, zicând: „nici să ia aminte la basme și la numere de neamuri fără de sfârșit" (I. Timoth. 1, 4)? Apoi și aici ca și acolo apostolul lasă a se înțelege acei Iudei, cari cugetând lucruri mari pentru că aveau strămoș pe Abraam, nu se îngrijau de cele ce erau datori, de aceia numește niște astfeliu de dispute nebune și fără de folos, fiindcă a se încrede în astfeliu de lucruri nefolositoare este o nebunie. Sub denumirea de „prigoniri" sau certe de aici, el înțelege

acele dispute sau certe cu ereticii, când nu iesă din ele nici un folos, căci sfârşitul lor este nimic. Când cinevà este stricat, şi când ori-ce s'ar face este cu neputinţă a-i schimbà părerea, apoi de ce să te mai oboseşti în zadar, sămănând sămânţa pe piatră? Asemenea osteneală ar trebuì să o întrebuinţezi către ai tăi, vorbindu-li de milostenie şi de alte virtuţi.

Dară atunci cum de zice în alt loc: „Poate cândvà li va da lor Dumnezeu pocăinţă spre cunoştinţa adevărului“ (II. Timoth. 2, 25), pe când aici: „De omul eretic după una şi a doua sfătuire te fereşte, ştiind că s'a răsvrătit unul ca acesta, şi greşaşte fiind singur de sine osândit“? Apoi acolo el spune de cei ce dau oare-care nădejde de îndreptare, şi pentru cei ce se împotrivesc la întâmplare; dară când îndărătniciea lor este învederată tuturor, de ce te mai munceşti în zădar? De ce baţi în zădar văzduhul? Ce va să zică: „fiind singur de sine osândit“? Adecă «Nu poate spune că nimeni nu i-a dat de veste, că nimeni nu l-a sfătuit». Când, deci, şi după sfătuire el rămâne acelaşi, devine de sine osândit.

„Când voiu trimite pre Arteman la tine, sau pre Tihic, nevoieşte-te să vii la mine în Nicopoli“ (Vers. 12). Ce spui? După ce l-ai pus supraveghetoriu peste Creta, îl chemi iarăşi la tine? N-o face aceasta ca şi cum l-ar abate de la îndeletnicirea lui, ci încă mai mult întărindu-l. Cum că nu l-a chemat la sine spre a-l aveà ca tovarăş în toate părţile şi a-l împiedecà în lucrul seu, ascultă ce spune: „Pentru că acolo am socotit să iernez“. Cetatea Nicopole erà în Tracia[1]).

„Pre Zina ştiutoriul legei, şi pre Apollos degrab să-i trimiţi mai 'nainte, ca nimic lor să nu li lipsască“ (Vers 13). Aceştiia nu erau încă dintre cei cărora li încredinţase apostolul dreptul de privighere în vr'una din biserici, ci dintre cei ce-l însoţau în călătoriile sale. Cel mai însemnat însă erà Apollós, pu-

---

[1]) *Notă.* Cetatea Nicopole de unde a scris şi trimis apostolul această epistolă, erà în Macedoniea, iară nu în Tracia, aşà că aici Sf. Chrisostom a comis un *lapsus linquæ.*

ternic fiind în scripturi, şi bărbat învăţat. Dacă celălalt erà ştiutoriu al legei, nu erà nevoie de a fi hrănit de ceilalţi; — însă sub numele de ştiutoriu al legei de aice, se înţelege cunoscătoriu al legei Judaice, iară prin expresiunea „ca nimic să nu li lipsască" îi spune ca să-i trimită cu toate cele trebuitoare pentru hrană, pentru hrană din bielşug.

„Şi să se înveţe şi ai noştri ca să poarte grijă de fapte bune, ca să nu fie fără de roadă. Inchină-se ţie toţi cei ce sunt cu mine. Spune închinăciune celor ce ne iubesc pre noi întru credinţă" (Vers. 14. 15). Adecă el spune aici de toţi cei ce-l iubeau pre dânsul, sau de bărbaţii credincioşi în general.

„Charul cu voi cu toţi. Amin". Dară cum îi poronceşti de a astupà gura celor ce se împotriveau, dacă trebuià a se ferì de dânşii? «Când ii, zice, fac totul pentru vătămare, tu să nu faci din capul locului nimic pentru folosul acelora, căci cei stricaţi cu desăvârşire, nu vor câştigà nimic. Dară dacă dânşii vatămă şi pre alţii, apoi atunci trebuie a te ridicà cu putere, şi a te luptà cu multă bărbăţie. Dacă vezi pe alţii ajunşi în mare stricăciune, şi tu te găseşti silit de a-i apărà, apoi atunci să nu taci, ci închide-li gura, îngrijindu-te ca să nu piardă pre cele viitoare. Dealtmintrelea nu se poate, ca cel ce are râvnă şi vieaţă curată, să se ţină numai de lupte. De cât numai tu fă astfeliu, precum am zis, căci a se ocupà cinevà numai de vorbe, vine de la lipsa de lucru, şi de la filosofiea acea atât de zădarnică. Căci a vorbì lucruri prisoselnice, este o mare pagubă, ci trebuie sau a învăţà, sau a se rugà lui Dumnezeu, sau a-i mulţămì. Noi nu trebuie a cruţà numai banii, iară vorbele nu; ci încă mai cu samă trebuie a le cruţà pe aceste din urmă, şi a nu ne expune tuturor cum s'ar întâmplà».

Dară oare ce va să zică: „La fapte bune să se nevoiască"? Adecă, să nu aştepte ca cei nevoiaşi să vină la dânşii, ci dânşii să se ocupe de ajutoriul celor nevoiaşi, căci cel ce se îngrijaşte, astfeliu trebuie a se îngrijì, şi astfeliu o face aceasta cu mult zel. Căci fapta bună nu aduce atâta folos celor ce o primesc, pe cât

aduce celor ce o fac, fiindcă li dă curaj față de Dumnezeu.

Sub numele de eretic apostolul înțelege pe cel ne'ndreptat, sau mai bine zis pe cel ce nu dă speranță de îndreptare. Căci dupre cum a trece cu vederea pre cel ce dă speranță de schimbare, este rezultatul trândăviei, tot așà și a umblà cu lingușiri și cu binele pe lângă cei ce nu dau semne de îndreptare, este semn de cea mai de pe urmă prostie și tâmpire, — fiindcă prin aceasta noi îi facem mai cutezători.

„Să se învețe, zice, și ai noștri să poarte grijă de fapte bune spre trebile cele de folos, ca să nu fie fără de roadă". Ai văzut că el se îngrijaște mai mult de dânșii, de cât de cei ce primesc milosteniea? «Erà cu putință, zice, de a trimite pe aceștiia prin alte părți, însă eu mă îngrijăsc de cele ale voastre». Căci, ce folos poate fi? spune-mi: dacă uniia desgroapă tesaure din pământ, iară alții hrănesc pe dascali? De sigur că cei dintâi nu au nici un folos din thesaurele lor, și remân fără de roadă. Nu puteà Christos, care cu cinci pâni a hrănit, de mii de ori pe atâția, să se hrăniască atât el cât și cei ce'l însoțau?

[1]) De ce oare mântuitoriul se hrănià de femei? „Mergeau după el, zice, și-i slujau lui" (Marcu 15, 41); pentru ca să ne învețe pre noi, că el se îngrijà de cei ce făceau bine. Nu puteà parecă Pavel, ca cel ce prin mânile lui ajutà și pe alții, ca să nu primească ajutoriu de la nimeni? Dară îl vezi pre el și luând, ba chiar și cerând. De ce aceasta oare? Ascultă-l ce spune: „Nu că doară caut darea, ci caut rodul cel prisositoriu spre folosul vostru" (Filipp. 4, 17). Dară chiar la început, când credincioșii își vindeau toate ale lor, prețul îl puneau la picioarele apostolilor; și acum privește cum apostolii se îngrijau mai mult de dânșii, de cât de cei ce primeau milostenii. Că dacă s'ar fi îngrijit apostolii numai de săraci, n'ar fi făcut nici-o vorbă de Anania și Sapfira, când au ascuns din prețul vânzărei [2]),

---

[1]) *Partea morală.* Despre milostenie, și pentru ce stăpânul nostru și ucenicii se hrăniau de femei. Că cei ce se îmbogățesc, lesne pot cădeà, și povestire plăcută, că trebuie a nădăjdui în Dumnezeu. (*Veron*).

[2]) *Notă.* Vezi cap. 5 din Fapt. Apost.

n'ar fi împiedecat de a primì milostenii din nedreptate, n'ar fi poroncit Pavel zicând: „Nu dintru mâhnire sau din silă“ (II. Cor. 9, 7). Dară ce spui Pavele? Impiedeci pe săraci de a luà milostenie? «Nu, zice, eu n-am în vedere interesul celor ce primesc, ci al celor ce dau». Priveşte încă şi pe Proroc, când sfătuià pe Nabuhodonosor și-i da acea povață minunată, că el nu se îngrijà numai de săraci, — căci n'a spus simplu: «dă săracilor», ci „Păcatele tale cu milostenie le rescumpără, și nedreptățile tale cu îndurări săracilor“ (Daniil 4, 24). «Deşartă-ţi punga, zice, nu numai ca alţii să se hrăniască, ci și ca tu să te izbăveşti de pedeapsă». Și Christos iarăși a zis: „Vinde-ţi averile, și dă-le săracilor, și vină de-mi urmează mie“ (Math. 19, 21). Ai văzut că și acolo a poroncit tot aceasta ca condiţiune a urmărei lui? Fiindcă averile sunt o piedecă, de aceia i-a poroncit ca să le dea săracilor, ca astfeliu să înveţe sufletul de a fi milostiv şi îndurat; îl învaţă de a dispreţuì averile, îl învaţă de a fugì de lăcomie. Căci cel ce este învăţat de a da celui ce nu are, cu timpul se va învăţà a nu luà de la cel ce are.

Faptul acesta face pe om deopotrivă cu Dumnezeu. De și feciorìea are cu sine o mai mare osteneală, sau și postul, sau culcarea pe pământ, însă nimic nu este atât de puternic spre a stinge focul păcatelor noastre, ca milosteniea. Milosteniea este mai presus de ori-ce faptă bună, și pre cei ce o iubesc pre ea îi pune lângă împăratul a toate. Și aceasta cu drept cuvânt, fiindcă feciorìea, și postul, și culcarea pe pământ stau numai pe lângă cel ce le face, iară pe altul nu foloseşte cu nimic, pe când milosteniea se întinde în toate părţile, şi toate mădulările atinse, se unesc cu Christos. Milosteniea este mama dragostei, a dragostei care caracterizază creştinismul, care este mai mare de cât toate semnele și minunile, şi prin care ucenicii se asamănă cu Christos. Ea este doftoriea păcatelor noastre, soponul așà zicând al curăţirei murdăriei din sufletele noastre, și scara care duce la ceriu. Ea leagă la un loc trupul lui Christos. Voiţi poate a şti de cât bine este ea în stare a face? In timpul apostolilor toţi vânzându-și averile lor, dădeau fie-căruia la nevoea ce aveà. Dară spune-mi: — fără a aveà în vedere cele viitoare, căci noi nu vorbim

acum de împărăţiea cerurilor, ci să vedem numai în timpul de faţă,—cine câştigă: cei ce iau, sau cei ce dau?— aceia (săracii) murmurau şi se sfădeau între dânşii, pe când aceştiia (cei ce dau) aveau un suflet, dupre cum zice: „Iară inima şi sufletul mulţimei celor ce au crezut erà unul“ (Fapt. 4, 32), şi charul erà preste toţi, şi trăiau cu multă simplitate şi nevinovăţie. Ai văzut cum şi de aici aceia câştigau?

Acum spune-mi: dintre cine ai voì să faci parte? Dintre cei ce aruncau averile lor, şi nu mai aveau nimic, sau dintre cei ce luau până şi pe ale altora? Priveşte rodul milosteniei. Păreţii şi piedicele au fost răsturnate, şi de îndată s-au unit sufletele între dânsele, dupre cum zice: „inima şi sufletul mulţimei erà unul“. Aşà că cel ce-şi deşartă punga sa, chiar şi fără milostenie, are un mare folos.

Acestea vi s-au spus, ca astfeliu cei ce n-au moştenit averi de la părinţi, să nu fie trişti, nici măhniţi, ca fiind mai pre jos de cei bogaţi, fiindcă mai mari vor aveà, dacă vor voì. Căci cu mai multă uşurinţă se vor mişcà spre milostenie, ca şi văduva din evanghelie, iară faţă de aproapele nu vor aveà nici o pricină de duşmănie, şi va fi mai slobod de cât toţi ceilalţi. Nimeni nu-l va puteà ameninţà pe unul ca acesta cu confiscarea averilor, căci el este mai pre sus de asemenea răle. Şi dupre cum pre cei ce fug desbrăcaţi nimeni nu-i-ar prinde degrabă, iară pe cei îmbrăcaţi greu cu multe haine şi deabeà purtându-se i-ar prinde îndată, — tot aşà se petrece cu bogatul şi săracul. Unul se împiedecă în hainele sale; în miile de griji, măhniri, mânii, şi întăritări spre mânie, chiar dacă poate n-ar fi prins; pe când celalalt chiar de ar fi prins, totuşi iute va puteà scăpà şi fugì, nefiind împiedecat de nimic.

Toate acestea îngroapă sufletul în pământ, aşà zicând, şi încă nu numai acestea, ci şi altele multe trase de bogăţie. Că de pildă pentru a trăì cinevà cu cumpătare sau în simplitate, este mai greu pentru cel bogat de cât pentru cel sărac, cum şi a fi izbăvit de mânie este mai greu pentru acela de cât pentru acesta. «Deci, zici tu, şi mai mare plată va lua». Câtuşi de puţin. Şi de ce oare, dacă el izbuteşte de a săvârşì cele grele? Fiindcă însuşi el şi-a creat greutăţile, de vreme ce nu ni s'a poroncit să ne îmbogăţim, ci încă din con-

tra, așà că singur tu îți făurești mii de piedeci. Alții aruncă de la dânșii nu numai banii și averile, ci-și muncesc până și trupul, ca uniia ce merg pe cărarea ceà strîmtă, pe când tu nu numai că nu faci așà, ci încă îți sporești și aprinzi mai mult cuptorul patimilor, și te încunjori și de altele. Și deci te duci pe drumul cel cu ușurință de cucerit. Acel drum este care primește pe niște astfeliu de oameni, pe când drumul sau calea ceà strîmtă duce pre cei întristați, pe cei ce nu poartă cu dânșii nimic, de cât numai aceste greutăți, care pot fi duse pe această cale: milosteniea, filantropiea, bunătatea, blândeța. Dacă le porți acestea cu ușurință, vei puteà trece; iară dacă ai cu tine ușurătatea, trufiea sufletească, și sarcina ceà de spini, numită bogăție, îți trebuie un drum cu mult mai larg. Și nici nu-ți este cu putință de a intrà în mulțime, ca nu cumva să lovești pe alții, purtând în spete sarcina ce o ai, ci trebuie a stà la mare depărtare, în timp ce acel care duce cu sine aur și argint, vorbesc adecă de succesele virtuței, nu numai că cei de pe lângă dânsul nu fug, ci încă se și apropie de el și stau la un loc.

Și dacă bogățiea este spini și ciuline, ce poate fi lăcomiea? Pentru ce deci o iei cu tine acolo? Pentru ca să faci focul mai mare, punând sarcina pe foc? Oare nu este deajuns focul gheenei? Gândește-te la cei trei coconi cum umblau prin cuptorul cel cu foc; aceia să o crezi de gheena. Cu mare durere au căzut în cuptoriu, și erau legați și împiedecați, și cu toate acestea au găsit înăuntru o mare lărgime. Nu tot așà însă erau cei deafară.

Tot așà ni se întâmplă și acum, dacă am voì ca să stăm cu bărbăție și putere față de ne 'ncetatele ispite. Dacă avem nădejdea în Dumnezeu, vom fi într'o mare lărgime, așà zicând, pe când cei ce ne bagă în ispite, vor fi pierduți. „Că cel ce sapă groapa altuia, zice, singur va cădeà întrânsa" (Sirah. 27, 26). Chiar de i-ar legà mânile și picioarele, întristarea îl va puteà deslegà. Și privește faptul cel minunat: pe cari i-au legat oamenii, pe aceștiia i-a deslegat focul. Că precum dacă cineva ar predà slugilor pre uniia dintre prietenii sei, iară slugile știind și cinstind prieteniea stăpânului, nu numai că nu li vor face nici-o vătămare, ci încă și mare cinste li va da, tot așà și focul, care

ştiind că acei trei coconi erau prieteni ai stăpânului seu, li-a rupt legăturile, i-a deslegat şi i-a lăsat în libertate; a devenit pentru dânşii loc de a fi călcat de ii, şi cu drept cuvânt, fiindcă fusese băgaţi în cuptoriu pentru slava lui Dumnezeu. Câţi suntem în necazuri, să avem în vedere acest exemplu.

«Dară, iată, zici tu, aceia s'au mântuit de supărări, iară noi nu». Cu drept cuvânt, fiindcă dânşii au intrat în cuptoriu nu ca izbăviţi, ci ca morţi cu desăvârşire, căci ascultă ce spun ii: „Că este Dumnezeul nostru în ceruri, căruia noi slujim, şi ne va mântuì pre noi din mânile tale împărate; şi de nu, să ştii o împărate, că dumnezeilor tei nu vom slujì, şi chipului celui de aur care ai ridicat nu ne vom închinà“. (Daniil 3, 17. 18). Noi însă ca şi cum pare că am da lecţii lui Dumnezeu, hotărăm până şi timpul zicând: «dacă până în cutare timp nu vom fi izbăviţi», şi de aceea nici că suntem izbăviţi. Fiindcă şi Abraám nu ca izbăvit a luat pe fiul său şi l-a adus ca pârgă lui Dumnezeu, ci ca jărtfit, dară pe care contra aşteptărei sale l-a luat, mântuit şi izbăvit.

Tot aşà şi tu când cazi în strâmtorări şi necazuri „să nu te grăbeşti în vremea ispitei“. (Sirah, 2, 2), ci pregăteşte-ţi cugetul tău cătră toată răbdarea, şi atunci iute te vei mântuì de necazuri. De aceia şi Dumnezeu îţi trimite necazuri, pentru ca să te înveţe a răbdà. Când deci de la început ne învăţăm a răbdà, şi nu ne împuţinăm, la urmă se slăbeşte suferinţa, ca fiind totul izbândit. Voiesc a vă povestì şi o istorie neştiută de voi poate, însă având un mare folos. Şi care este acea istorie? Fiind o goană mare oare-când asupra creştinilor, şi un mare răsboiu abătându-se asupra bisericei, au fost prinşi doi bărbaţi, dintre cari unul erà gata a pătimì ori-ce, iară celalalt, dacă ar fi fost ca să i se taie capul, poate că erà şi el gata şi cu curaj, iară pentru celelalte munci şi cazne erà fricos, şi tremurà de groază. Şi priveşte iconomiea lui Dumnezeu! După ce a stat judecătoriul pe tron, celui care erà gata de a pătimì ori-ce, a poroncit a i se tăià capul, iară pe cel fricos a poroncit a-l spânzurà şi muncì, în tot chipul, şi nu odată sau de două ori a fost muncit, şi purtat prin

toate cetăţile. Dară de ce oare s'a îngăduit aceasta de Dumnezeu? Pentru ca neîngrijirea şi trândăvieă cugetului lui să se îndrepte prin cazne, ca ori-ce frică să o scoată din el, ca să nu mai fie fricos, nici leneş. Incă şi Iosif când se grăbià a ieşì din temniţă, atunci mai cu samă stăruià în curajul ce-l însuflà celor doi fameni întemniţaţi cu el. Căci ascultă ce le spuneà: „Că şi eu sunt furat din pământul Ebreilor“ şi „Adă-ţi aminte de mine“ (Facere 40, 15. 14). Uniia zic în toată curăţiea inimei lor, că expresiunea „Adă-ţi aminte de mine“ este zisă în înţelesul că noi nu trebuie a ne nădăjduì în oameni, ci totul a aruncà şi a lăsà în grija lui Dumnezeu.

Acestea, deci, ştiindu-le, iubiţilor, să mărturisim charul lui Dumnezeu, şi pre toate să le facem, care sunt spre folosul nostru, ca astfeliu să ne învrednicim de bunurile viitoare, prin Christos Iisus Domnul nostru, căruia împreună cu Tatăl şi cu Sf. Duh să cade slava, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin. *(Veron).*

COMENTARIILE EPISTOLEI CĂTRĂ TIT

Micele erori tipografice, cetitoriul este rugat a le îndreptă singur.